

قم و جمکران
زائرین
همراه

ابوالقاسم علیان نژادی دامغانی

بسم الله الرحمن الرحیم

همراه زائران قم و جمکران

نویسنده:

ابوالقاسم علیان نژادی دامغانی

ناشر چاپی:

مدرسه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵

همراه زائران قم و جمکران ----- ۹

مشخصات کتاب ----- ۹

اشاره ----- ۹

فهرست مطالب ----- ۱۳

فصل اوّل: تاریخچه قم و حوزه علميّه و چهل حدیث ----- ۲۵

اشاره ----- ۲۵

بخش اول: نگاهی به تاریخچه قم ----- ۲۷

اشاره ----- ۲۷

نفوذ اسلام و تشیّع در قم ----- ۲۸

مهاجرت شیعیان کوفه به قم ----- ۲۹

قم در عصر خلفای عبّاسی ----- ۳۱

قم؛ آماده پذیرش از آل علی علیه السلام ----- ۳۲

ارتباط مردم قم با امامان معصوم علیهم السلام ----- ۳۴

قم و فراز و نشیب های تاریخی ----- ۳۵

قم در عصر پهلوی ----- ۳۸

قم پس از پیروزی انقلاب ----- ۴۰

بخش دوم: سیری در تاریخچه حوزه علمیه قم ----- ۴۱

اشاره ----- ۴۱

ورود اشعریون و تولّد حوزه علميّه ----- ۴۲

ورود امام رضا علیه السلام به قم وگسترش حوزه قم در قرن سوم ----- ۴۵

تأثیر ورود حضرت معصومه علیها السلام به قم واستحکام حوزه علميّه ----- ۴۷

چهره های برجسته حوزه علميّه قم در قرون اوّل تا چهارم هجری قمری ----- ۴۸

رونق حوزه علميّه قم در قرن پنجم و ششم ----- ۵۱

قرن هفتم ۵۲
قرن هشتم و نهم ۵۳
حوزه علمیّه قم در قرون دهم تا دوازدهم ۵۴
حوزه علمیه قم در قرن سیزدهم وچهاردهم ۵۶
نقش آیت الله حائری در احیای مجدّد حوزه علمیّه قم ۵۸
تحوّل عظیم حوزه در عصر زعامت آیت الله بروجردی رحمه الله ۵۹
ضایعه ارتحال آیت الله بروجردی ۶۱
حوزه علمیّه قم پس از پیروزی انقلاب اسلامی ۶۲
بخش سوم: چهل حدیث در مورد قم ۶۵
۱. حرم اهل البیت علیهم السلام ۶۵
۲. مدفن شفیعه شیعیان ۶۶
۳. زیارتی پر ارزش! ۶۷
۴. زیارت حضرت معصومه علیها السلام همسنگ زیارت امام رضا علیه السلام ۶۷
۵. مقام والای علمی حضرت معصومه علیها السلام ۶۸
۶. زیارتی معادل بهشت ۶۹
۷. ثواب زیارت حضرت معصومه علیها السلام ۷۰
۸. شهرهای نمونه ۷۰
۹. آشیانه آل محمّد علیهم السلام ۷۱
۱۰. حجّت خدا بر همه دنیا ۷۲
۱۱. معدن علم و دانش ۷۴
۱۲. کانون شیعیان ۷۵
۱۳. به قم پناه ببرید! ۷۶
۱۴. سلام و برکات خدا بر قم ۷۶
۱۵. سالم ترین شهرها ۷۸
۱۶. خاک قم مقدّس است ۸۰
۱۷. صورت قم ۸۱

۱۸. پناهگاه فاطمیّون ---------- ۸۲
۱۹. پناهگاه شیعیان ---------- ۸۳
۲۰. قم و بهشت ---------- ۸۴
۲۱. مأمن شیعیان ---------- ۸۵
۲۲. هجرت به قم ---------- ۸۵
۲۳. مرکز شیعیان و موالیان ائمه اطهار علیهم السلام ---------- ۸۶
۲۴. چرا قم به این اسم نامیده شد؟ ---------- ۸۷
۲۵. فلسفه نامگذاری قم ---------- ۸۹
۲۶. وجه تسمیه قم ---------- ۸۹
۲۷. محلّ رحمت الهی ---------- ۹۰
۲۸. بهترین شیعیان ---------- ۹۱
۲۹. مشمولان غفران الهی ---------- ۹۱
۳۰. مرکز انقلاب ---------- ۹۲
۳۱. فضیلت دیگری برای اهل قم ---------- ۹۳
۳۲. حافظان دین ---------- ۹۴
۳۳. انصار امامان علیهم السلام ---------- ۹۴
۳۴. خوشا به حال قمی ها! ---------- ۹۵
۳۵. غفران الهی برای اهل قم ---------- ۹۵
۳۶. خاستگاه شیعیان حقیقی ---------- ۹۵
۳۷. مردم نجیب ---------- ۹۶
۳۸. عمران بن عبدالله قمی ---------- ۹۷
۳۹. مقام رفیع زکریا بن آدم رحمه الله ---------- ۹۸
۴۰. ثواب نماز در مسجد مقدّس جمکران ---------- ۹۹
فصل دوم: چهل سؤال مورد ابتلای مسافران ---------- ۱۰۱
اشاره ---------- ۱۰۱
الف) نماز مسافر ---------- ۱۰۳

ب) نماز جماعت ---------- ۱۰۸
ج) امام زمان(عج) ---------- ۱۱۰
د) جمکران ---------- ۱۱۱
ه) مسائل دیگر ---------- ۱۱۹
فصل سوم: زیارات و ادعیه ---------- ۱۲۵
اشاره ---------- ۱۲۵
۱. زیارت حضرت معصومه علیها السلام ---------- ۱۲۷
۲. زیارت آل یاسین ---------- ۱۳۲
۳. زیارت عاشورا ---------- ۱۴۱
۴. دعای توسّل ---------- ۱۵۲
۵. زیارت امین الله ---------- ۱۶۱
درباره مرکز ---------- ۱۶۶

همراه زائران قم و جمکران

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور : همراه زائران قم و جمکران/ابوالقاسم علیان نژادی دامغانی.

مشخصات نشر : قم: امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۱۵۷ ص: ۱۴×۱۰/۵ س م.

شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۳۸۵۶۵

ص: ۱

اشاره

فهرست مطالب

مقدّمه

۱۳

فصل اوّل / ۱۷

بخش اوّل: نگاهی به تاریخچه قم ۱۹

نفوذ اسلام و تشیّع در قم ۲۰

مهاجرت شیعیان کوفه به قم ۲۱

قم در عصر خلفای عبّاسی ۲۳

قم؛ آماده پذیرش از آل علی علیه السلام ۲۴

ارتباط مردم قم با امامان معصوم علیهم السلام ۲۶

ص: ۵

قم و فراز و نشیب های تاریخی ۲۷

قم در عصر پهلوی ۳۰

قم پس از پیروزی انقلاب ۳۲

بخش دوم: سیری در تاریخچه حوزه علمیّه قم ۳۳

ورود اشعریون و تولّد حوزه علمیّه ۳۴

ورود امام رضا علیه السلام به قم وگسترش حوزه قم در قرن سوم ۳۷

تأثیر ورود حضرت معصومه علیها السلام به قم واستحکام حوزه ۳۹

چهره های برجسته حوزه قم در قرون اوّل تا چهارم ۴۰

رونق حوزه علمیّه قم در قرن پنجم و ششم ۴۳

قرن هفتم ۴۴

قرن هشتم و نهم ۴۵

حوزه علمیّه قم در قرون دهم تا دوازدهم ۴۶

حوزه علمیه قم در قرن سیزدهم وچهاردهم ۴۸

نقش آیت الله حائری در احیای مجدّد حوزه علمیّه قم ۵۰

تحوّل عظیم حوزه در عصر زعامت آیت الله بروجردی رحمه الله ۵۱

ضایعه ارتحال آیت الله بروجردی ۵۳

حوزه علمیّه قم پس از پیروزی انقلاب اسلامی ۵۴

بخش سوم: چهل حدیث در مورد قم ۵۷

۱. حرم اهل البیت علیهم السلام ۵۷

۲. مدفن شفیعه شیعیان ۵۸

۳. زیارتی پر ارزش! ۵۹

۴. زیارت حضرت معصومه علیها السلام همسنگ زیارت امام رضا علیه السلام ۵۹

۵. مقام والای علمی حضرت معصومه علیها السلام ۶۰

۶. زیارتی معادل بهشت ۶۱

۷. ثواب زیارت حضرت معصومه علیها السلام ۶۲

۸. شهرهای نمونه ۶۲

۹. آشیانه آل محمّد علیهم السلام ۶۳

۱۰. حجّت خدا بر همه دنیا ۶۴

۱۱. معدن علم و دانش ۶۶

۱۲. کانون شیعیان ۶۷

۱۳. به قم پناه ببرید! ۶۸

۱۴. سلام و برکات خدا بر قم ۶۸

۱۵. سالم ترین شهرها ۷۰

۱۶. خاک قم مقدّس است ۷۲

۱۷. صورت قم ۷۳

۱۸. پناهگاه فاطمیّون ۷۴

۱۹. پناهگاه شیعیان ۷۵

۲۰. قم و بهشت ۷۶

۲۱. مأمن شیعیان ۷۷

۲۲. هجرت به قم ۷۷

۲۳. مرکز شیعیان و موالیان ائمّه اطهار علیهم السلام ۷۸

۲۴. چرا قم به این اسم نامیده شد؟ ۷۹

۲۵. فلسفه نامگذاری قم ۸۱

۲۶. وجه تسمیه قم ۸۱

۲۷. محلّ رحمت الهی ۸۲

۲۸. بهترین شیعیان ۸۳

۲۹. مشمولان غفران الهی ۸۳

۳۰. مرکز انقلاب ۸۴

۳۱. فضیلت دیگری برای اهل قم ۸۵

۳۲. حافظان دین ۸۶

۳۳. انصار امامان علیهم السلام ۸۶

۳۴. خوشا به حال قمی ها! ۸۷

۳۵. غفران الهی برای اهل قم ۸۷

۳۶. خاستگاه شیعیان حقیقی ۸۷

۳۷. مردم نجیب ۸۸

۳۸. عمران بن عبدالله قمی ۸۹

۳۹. مقام رفیع زکریا بن آدم رحمه الله ۹۰

۴۰. ثواب نماز در مسجد مقدّس جمکران ۹۱

فصل دوم: چهل سؤال مورد ابتلای مسافران / ۹۳

الف) نماز مسافر ۹۵

ب) نماز جماعت ۱۰۰

ج) امام زمان(عج) ۱۰۲

د) جمکران ۱۰۳

ه) مسائل دیگر ۱۱۱

فصل سوم: زیارات و ادعیّه /

۱۱۷

۱. زیارت حضرت معصومه علیها السلام ۱۱۹

۲. زیارت آل یاسین ۱۲۴

۳. زیارت عاشورا ۱۳۳

متن زیارت عاشورا ۱۳۴

۴. دعای توسّل ۱۴۴

۵. زیارت امین الله ۱۵۳

ص: ۱۱

مقدّمه

بسیاری از شما خوانندگان محترم، مخصوصاً ساحل نشینان از نزدیک، ودیگران ازطریق فیلم ها ونشریات و کتاب ها، کشتی های بادبانی را دیده اید. ناخدای چنین کشتی هایی هر زمان که اراده کند نمی تواند سفر را آغاز نماید، واگر شروع کرده آن را ادامه دهد، بلکه باید درانتظار وزش بادهای مناسبی در جهت موافق مسیر کشتی باشد. سفربا این نوع کشتی ها برای کسانی توأم با موفقیّت وپیروزی است که :

اوّلاً: بتوانند لحظات حسّاس را خوب تشخیص دهند.

وثانیاً: بهترین استفاده را از آن لحظات ارزشمند ببرند.

ص: ۱۳

دربرخی از روایات، فرصت های طلایی که در طول عمر نصیب انسان می شود، به بادهای موافق برای کشتی های بادبانی تشبیه شده، که باید در کمین آن بود، واز آن استفاده کرد. ازجمله در حدیث زیبایی از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می خوانیم :

«اِنَّ لِرَبِّكُمْ فی اَيّامِ دَهْرِكُمْ نَفَحاتٌ اَلا فَتَعَرَّضُوا لَها؛ در دوران زندگی شما نسیم های موافقی می وزد، خود را درمعرض آن قرار دهید».(۱)

و در حدیث مشابهی به جای «فَتَعَرَّضُوا لَها»، «فَتَرَصَّدُوا لَها»(۲) آمده است، یعنی در کمین آن لحظات

باشید، و آن را از دست ندهید، و به بهترین صورت از آن استفاده کنید.

۱- بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۲۲۱ .

۲- بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۶۶. ضمناً روایت دوم، حدیث قدسی است.

زائران گرامی شـهر مقـدّس قم، و حرم حضـرت معصومه علیها السـلام و مسـجد مقدّس جمکران! شـما عزیزان مشـمول روایت فوق، و در مسیر وزش نسـیم رحمت الهی قرار گرفته ایـد، از این فرصت مناسب به بهترین وجه اسـتفاده کنیـد، تا بعداً افسوس نخورید.

مجموعه پیش روی، برای اسـتفاده هرچه بهتر و بیشتر شـما عزیزان از این فرصت اسـتثنایی تهیّه شده، ودر سه فصل خدمت شما تقدیم می گردد :

فصل اوّل: تاریخچه قم و حوزه علمیّه و چهل حدیث(۱)

ص: ۱۵

۱- امیـد اسـت مشـمول روایـات اربعیـن، کـه یـک نمـونه آن ذکر می شـود،گردیم: پیـامبر گرامی اسـلام صـلی الله علیه و آله فرمودنـد: «مـن حفـظ من أمـتی أربعینحـدیثآ، یطلب بـذلک وجه الله عزوجـل والـدار الآـخره، حشـره الله یومالقیـامه مع النـبیین والصـدیقین والشـهداء والصالحین وحسن اولئکرفیقآ؛ هر کس چهل حدیث حفظ کند (و به دیگران انتقال دهد) و هدفاو جلب رضای خدا، و ذخیره ای برای آخرت باشد، خداوند در روزقیامت او را با پیامبران، صدیقین، شهدا و صالحین محشور می کند وآنان همنشینان خوبی هستند». (بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۵۴، ح ۷).

پیرامون فضیلت و جایگاه شهر مقدّس قم وبرخی از اماکن زیارتی آن.

فصل دوم: چهل مسأله از مسائل مورد ابتلای مسافران، مطابق فتاوای مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدّظلّه).

فصل سوم: ۱۵ زیارت نامه و دعای مناسب چنین سفرهای زیارتی.

امید است خداوند بزرگ این گام کوچک را به لطف وکرمش قبول فرماید، و زوّار محترم، نویسنده و تمام عزیزانی که در تهیّه این اثر سهیم بوده اند را از دعای خیر فراموش نفرمایند.

حوزه علمیّه قم - ابوالقاسم علیان نژادی

۱۳۸۶ /۲۲/۱۲

ص: ۱۶

فصل اوّل: تاریخچه قم و حوزه علمیّه و چهل حدیث

اشاره

۱. نگاهی به تاریخچه قم

۲. سیری در تاریخچه حوزه علمیه قم

۳. چهل حدیث در مورد قم

ص: ۱۷

بخش اول: نگاهی به تاریخچه قم

اشاره

تاریخ، سیمای قم را قبل از ظهور اسلام به درستی نشان نمی دهد، ولی آنچه مسلّم است این که قم قبل از اسلام وجود داشته(۱) ، و در تاریخ قبل از اسلام و اشعار شعرای آن

زمان نام قم به چشم می خورد. از جمله در شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی چند بار نام قم ذکر شده است.(۲)

ص: ۱۹

۱- شرح این مطلب را در کتاب «کوثر کویر» مطالعه فرمایید.

۲- در مقدمه چاپ چهارم کتاب «تاریخ قم» نوشته محمدحسین ناصرالشریعه سه بیت شعر زیر از فردوسی در مورد قم نقل شده است :دگر بهره از قم بدو اصفهاننهاد بزرگان و جای مهاندر جای دیگر می گوید :بفرمود عهد قم و اصفهاننهاد بزرگان و جای مهاندر جای دیگر چنین گفته است :نبشتند منشور بر پرنیانخراسان و ری هم قم و اصفهان

نفوذ اسلام و تشیّع در قم

در سال ۲۳ هجری قمری، هنگامی که مسلمانان به قصد نجات مردم ایران از ظلم و ستم ساسانیان و هدایت آنها به دین مقدّس اسلام، به ایران لشکرکشی کردند، شهر قم توسّط اشعری ها که اصالتاً از نژاد عرب یمنی و شیعه بودند فتح شد، ولذا آنها نزد اهل تاریخ، از مفاخر قم به شمار آمده، و مردم قم ملازم با تشیّع و ولایت خاندان پیامبر علیهم السلام بوده اند. رفت وآمد ونفوذ اعراب، مخصوصاً اشعری ها، به قم راه را برای آنها باز کرد تا سرانجام در

ص: ۲۰

زمان خلافت عبدالملک مروان، گروهی از عرب های منسوب به «بنی الاشعر» به قم پناهنده شده ورفته رفته قم را تحت نفوذ خود قرار دادند.

هنگامی که آل اشعر در اواخر قرن اوّل وارد قم شدند، آتشکده قم تخریب شد و به جای آن مسجدی ساختند، واین نخستین مسجدی بود که در قم ساخته شد.(۱)

مهاجرت شیعیان کوفه به قم

علیرغم فشارها و سختگیری های حکّام و زمامداران جور نسبت به شیعیان، مردم روشن بین حقیقت را درک کرده و به دنبال آن رفته، و در زمان های مناسب از امامان معصوم علیهم السلام استفاده می کردند. در عصر امامت امام پنجم شیعیان، امام محمّدباقر علیه السلام، یعنی اواخر قرن اوّل

۱- شرح این مطلب را در کتاب «کوثر کویر»، ص ۹۰ مطالعه فرمایید.

وسال های آغازین قرن دوم، مردم از اختلال و ضعفی که دامنگیر حکومت امویان شد استفاده کرده، و شیعیان از اقصی نقاط کشورهای اسلامی پروانه وار بر گرد وجود پیشوای پنجم اجتماع کرده وبه کسب معارف دینی پرداختند.(۱)

هنوز قرن اوّل هجری قمری به پایان نرسیده بود که در پی هجرت چند نفر از شیعیان کوفه به قم، مردم قم به مذهب اهل بیت گرویدند، و این مذهب در سایر شهرهای ایران نیز گسترش یافت، و ایران به عنوان کشور شیعه معروف شد. در ضمن این مطلب پرده از حقیقت مهمّی بر می دارد و آن این که: علیرغم اینکه ایران توسّط طرفداران خلیفه دوم فتح شد، امّا دیری نپایید که بر اثر آزادی و هوشیاری ایرانی ها، مردم با مذهب جعفری آشنا شدند و آمدن چند

۱- شیعه در اسلام، ص ۲۵ .

نفر از کوفه کافی بود که مردم قم را به مذهب اصیل تشیّع رهنمون سازد.

قم در عصر خلفای عبّاسی

در عصر خلافت خلفای عبّاسی، که از سال ۱۳۲ ه .ق تا سال ۶۴۰ طول کشید، بیشتر اوقات آل علی را به تصوّر این که ممکن است مدّعی خلافت شوند، تعقیب و شکنجه می کردند، بسیاری از فرزندان آل علی علیه السلام به ایران وسپس قم پناه آوردند، و از این زمان عقاید شیعه در اذهان ساکنان قم تقویت و به تدریج قم به عنوان یک شهر شیعه نشین شناخته شد، و لذا خلفا نسبت به این شهر نه توجّهی داشتند، و نه کمک و مساعدتی می کردند. ازاین رو قم تا اواخر قرن دوم تابع اصفهان بود و حاکم وفرمانروای مستقلّی نداشت، تا اینکه در عصر هارون الرّشید، یکی از

مشاهیر قم به نام «حمزه بن یسع» به حضور خلیفه رسید، و از وی درخواست کرد که قم از اصفهان مستقل شود، واجازه داده شود نماز جمعه و نماز عید فطر و قربان در آن اقامه گردد و خلیفه تقاضای او را پذیرفت.(۱)

حمزه بن یسع پس از استقلال قم، مأمور وصول خراج کشاورزی و تجاری قم شد. او در این باره کوشش فراوانی نمود تا آنجا که حتّی مساحت سرزمین قم را تعیین کرد وخراج ها را جمع نمود، و آنها را به ناچار به خلیفه می رساند.(۲)

قم؛ آماده پذیرش از آل علی علیه السلام

همان گونه که گذشت بذر مذهب شیعه در اوایل قرن

۱- قم را بشناسید، ص ۳۸ .

۲- تاریخ قدیم قم، ص ۲۸ .

اوّل هجری در این سـرزمین پاشیده شد و دیری نپایید که به صورت یک شهر به تمام معنا شیعه درآمد، و پناهگاه ومأمنی برای پیروان مکتب اهل بیت قرار گرفت.

قم در این مدّت آماده استقبال و پذیرایی از فرزندان جسمانی و روحانی آل علی بود، کافی بود هر یک از دودمان پیامبر صلی الله علیه و آله و پیروان راستین آن حضـرتش به این سـرزمین آید تا مردم قم با آغوش باز از او استقبال کنند و با کمال عزّت و احترام و خیـالی آسوده از دشـمنان زنـدگی کنـد. بر همین اسـاس، بسـیاری از مردان نـامی و سـادات جلیل القـدر و نواده های پیشوایان مذهب شیعه به این سرزمین آمدند، که در رأس آنها می توان به دختر بزرگ و با عظمت امام موسی بن جعفر علیهما السـلام، حضـرت فـاطمه معصومه علیها السـلام اشاره کرد، که با تشـریف فرمایی آن بانوی کم نظیر، فصل نوینی در تاریـخ قم آغاز شد، و جاذبه قوی

آن حضرت، علما و دانشمندان فراوانی را به سوی این شهر جذب و برکات فراوانی را نصیب قم کرد، که مهم ترین آنها گسترش مراکز علمی بود، که در فصل بعد به آن خواهیم پرداخت.

ارتباط مردم قم با امامان معصوم علیهم السلام

مردم قم از همان آغاز ورود اسلام به این شهر، از علاقه منداان ثابت قدم خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله بوده، و در همان عصر به عنوان شیعیان خالص و استوار شهرت داشتند. آنها در زمان امامان علیهم السلام برخی از باغ ها و املاک و حتّی خانه های خود را وقف امامان علیهم السلام کردند و هر سال خمس اموال خود را برای حضرات معصومین علیهم السلام می فرستادند وبه آل علی بسیار احترام می کردند به طوری که قم پناهگاه آل علی بود، و تعداد زیاد امامزادگان موجود در قم شاهد این

ص: ۲۶

مـدّعاست. ارتبـاط اهل قم با امام صادق، امام کاظم، امام رضا، امام جواد، امام هادی و امام حسن عسـکری علیهم السـلام ودر عصـر غیبت بـا نایبان خاص و عام امام زمان(عجل الله تعالی فرجه الشـریف) در پیشانی تاریـخ تشـیّع می درخشـد، که در اینجا مجال شرح و تفسیر این مطلب و بیان نمونه های تاریخی آن، والطافی که حضرات معصومین علیهم السلام به قمی ها داشته اند نیست.(۱)

قم و فراز و نشیب های تاریخی

از لابه لای تاریخ اسـتفاده می شود که قم در حدود دو قرن، از نیمه قرن دوم تا نیمه قرن چهارم بسـیار آباد ووسـیع وپرجمعیّت بود، ولی پس از آن، حوادث مختلف،

۱- شـرح این مطلب را در کتاب حضـرت معصومه فاطمه دوم نوشتهمرحوم آقای محمدی اشتهاردی که بسیاری از مطالب این بخش، از آنکتاب نقل شده، مطالعه فرمایید.

دگرگونی هـایی در این سـرزمین ایجـاد کرد و این آبـادی هـا را به ویرانه هایی تبـدیل نمود، تا آنجا که قم بارها آباد و ویران شده است.

از جمله این حـوادث تلـخ می تـوان به دسـتبرد سـپاهیان غـارتگر مغول در قرن هفتم هجری قمری اشـاره کرد که ویرانی هـای بسیاری به بار آورد.

در حدود کمتر از نیم قرن پس از آن، تیمورلنگ به قم حمله کرد، و پس از تلاش بسیار و مقاومت شدید وطولانی مردم، شهر را در تحت سـلطه خود درآورد وبسـیاری از مردم این شـهر را به خـاطر مقـاومت شـجاعانه ای که ابراز داشـته بودنـد از دم تیغ گذراند و قسمت اعظم شهر را ویران نمود. به گونه ای که جان کارترایت، جهانگرد انگلیسی که در سال ۱۶۰۰ میلادی مطابق ۹۶۷ ه .ق از قم دیدن کرده بود در سفرنامه اش نوشت: «در اثر

ص: ۲۸

ویرانی هایی که تیمورلنگ به جای گذاشته این شهر زیبا تا نصف مساحت واقعی خود تقلیل یافت!».(۱)

امّا این کشت و کشتار به همین مقدار پایان نگرفت ودو قتل عام و کشتار دیگر نیز اتّفاق افتاد: یکی قتل عام ابراهیم خان برادر نادرشاه و دیگری قتل عام الله یار خان ازبک در حکومت نادرشاه افشار، که به علّت داشتن اعتقادات شیعی، مردم قم را به خاک و خون کشیدند.

به هر حال قم به دلیل کشت و کشتارها و قتل وغارت ها از قرن هفتم تا قرن نهم که دوران حکومت صفویان بود نتوانست روند رو به رشد و رونق و آبادی خود را حفظ کند؛ ولی از زمان سلطه صفویان در سال ۹۰۷ که تا سال های ۱۱۴۸ ه .ق ادامه یافت، رشد و رونق قابل ملاحظه ای یافت و در زمان سلطه قاجار که از سال ۱۲۰۰

۱- کوثر کویر، ص ۶۵، به نقل از تاریخ مذهبی قم، ص ۲۸۳ .

تا سال ۱۳۲۹ ه .ق به مدت ۱۳۹ سال ادامه داشت نیز روند رو به رشد این شهر مخصوصاً در قسمت مبانی علمی و دینی ادامه یافت.(۱)

از جمله اموری که نشان می دهد قم در زمره شهرهای مورد توجّه حکومت ها بوده این است که در آن ضرابخانه ای برای ضرب سکّه در حکومت های مختلف وجود داشته و هم اکنون در موزه ها، نمونه هایی از آن سکّه ها وجود دارد.(۲)

قم در عصر پهلوی

رضاشاه در سال ۱۲۹۹ ه .ش (۱۳۳۹ ه .ق) سردار سپه شد وپنج سال بعد، در سال ۱۳۰۴ ه .ش، احمدشاه

۱- کوثر کویر، ص ۶۵-۶۷ .

۲- کوثر کویر، ص ۹۰-۹۲ .

قاجار را خلع کرد و خود بر تخت قدرت تکیه زد و بدینسان حکومت قاجار به تاریخ پیوست(۱) و حکومت خاندان پهلوی آغاز شد و پنجاه وسه سال ادامه داشت و با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ ه .ش آن هم به تاریخ پیوست.

در سال ۱۳۱۶ ه .ش با تصویب تقسیمات جدید کشوری فرمانداری قم تأسیس شد و از آن پس، دیگر نام ونشانی از والی و حاکم و عامل نمی بینیم.(۲) قم

همواره در زمان خاندان پهلوی عمدآ مورد بی توجّهی قرار گرفت؛ زیرا خاندان پهلوی علاوه بر اینکه علاقه ای به اسلام نداشتند، از پیشرفت و نفوذ روحانیّت می ترسیدند.

۱- حاکمان قم، ص ۱۵۸ .

۲- حاکمان قم، ص ۱۵۹ .

قم پس از پیروزی انقلاب

شهر مقدّس قم پس از پیروزی انقلاب مرکز توجّه مردم ایران، بلکه کل جهان قرار گرفت و به همین علّت رشد مناسب وخوبی از جهات مختلف داشت مخصوصاً حوزه علمیه قم حرکتی را که از زمان مرحوم آیت الله حائری (در عصر رضاخان) شروع شده بود و بعد به آیت الله بروجردی منتهی شد آهنگ پرشتاب تری یافت و در دوران حکومت اسلامی به اوج خود رسید که شرح آن بطور جداگانه خواهد آمد، ولی علیرغم توسعه در ابعاد مختلف، هنوز هم شهر کریمه اهل بیت نیازمند توجّه خاص است و از محرومیّت های مختلف رنج می برد. امید است مسئولین کشوری و محلّی نگاه ویژه ای به قم به عنوان مرکز شیعیان جهان و وطن اصلی انقلاب اسلامی داشته باشند و به این شهر، آن گونه که شایسته آن است رسیدگی و توجّه نمایند.

ص: ۳۲

بخش دوم: سیری در تاریخچه حوزه علمیه قم

اشاره

سیری در تاریخچه حوزه علمیّه قم(۱)

بدون تردید در جهان اسلام، به خصوص در تاریخ تشیّع، یکی از پدیده های مهم و بزرگی که نمی توان برای آن نظیری یافت، پدیده «حوزه علمیّه قم» است که تاکنون منشأ آثار وبرکات عظیم و بیشماری گشته، و موجب تحوّلات علمی، فرهنگی وسیاسی ریشه دار و فراگیری در سطح کشور و منطقه، بلکه تمام جهان شده است. لذا

ص: ۳۳

۱- عمده مطالب این بخش، از کتاب حضرت معصومه فاطمه دومنوشته مرحوم آقای محمّدی اشتهاردی گرفته شده است.

آشنایی با حوزه علمیّه قم امری لازم وضروری است وثمرات و برکات بسیاری خواهد داشت.

ورود اشعریون و تولّد حوزه علمیّه

اشعری ها اصالتاً اهل یمن بودند، نخستین کسی از آنها که به مدینه آمد و مسلمان شد «مالك بن عامر اشعری» بود، که در اسلام دارای مقام ارجمندی گردید. یکی از فرزندان او به نام «سائب» از یاران خاص مختار بود و با او کشته شد.(۱)

یکی دیگر از فرزندان او «عبدالله» نام داشت. عبدالله پسری به نام «سعد» داشت، و سعد دارای دوازده (یا پانزده) پسر بود، وآنها از شاگردان امام صادق علیه السلام در کوفه بودند، بیش از صد نفر از فرزندان و نوه های آنها جزء

۱- اخبار الطوال دینوری، ص ۳۰۷ .

راویـان حـدیث از امامـان بودنـد، وهمه آنهـا از رجـال شـیعه محسوب شـده و به امـامت ائمه اهـل الـبیت علیهم السـلام اعتقـاد داشتند.(۱)

یاقوت حموی در کتاب معجم البلـدان، واژه قم، پنـج نفر از پسـران سـعد بن مالک بن عامر اشـعری را نام می برد که در اواخر قرن اوّل جزء هفـده تن از علما و راویان حـدیث بودند که در ماجرای شـکست سـپاه عبدالرحمن بن محمد بن اشـعث در برابر سپاه حجاج وارد قم شدند. پس از ورود آنها به قم، رفته رفته برادران و پسرعموها و سایر بستگانشان به آنها پیوستند.

نویسـنده کتاب «گنجینه دانشـمندان» می گویـد: اغلب تاریـخ نویسان قم نوشـته اند که قم با ورود «اشـعری ها» دگرگون شد و مرکز علما و محدّثان و راویان و فقها گردید.

ص: ۳۵

۱- تاریخ قدیم قم، ص ۳۷۸ .

گروهی از اشعری ها که به قم آمدند از علمای تابعین بودند که در سپاه عبدالرحمان بن محمد بن اشعث با حجّاج می جنگیدند.(۱)

از مطالب فوق نتیجه می گیریم که در اواخر قرن اوّل واوایل قرن دوم زمینه مساعد و خوبی برای پی ریزی مرکزی علمی البتّه به صورت ابتدایی در قم بوجود آمد. زمینه ای که در آینده نه چندان دور حوزه علمیه فراگیر وپرتلاشی را نوید می داد.

نویسنده کتاب گنجینه آثار قم معتقد است که «احوص بن سعد بن مالک اشعری» در اوایل قرن دوم در سرزمین قم بر ضد خلفای اموی شورید و آنجا را پایگاه شیعه امامیّه کرد و برای نخستین بار مکتب امامیّه توسّط عرب اشعری در قم افتتاح شد به طوری که فقه شیعه به طور رسمی در

ص: ۳۶

۱- گنجینه دانشمندان، ج ۱، ص ۳۶.

آن تـدریس می شـد وحـتّی تربیت یافتگـان این حـوزه به سـایر بلاـد اسـلامی نورافشـانی می کردنـد، که از جمله می تـوان به «ابوعصـیده احمـد بن عبید بن ناصح بن بلنجر دیلمی» اشاره کرد که از قم به بغداد رفت و معلّم فرزندان متوکّل (دهمین خلیفه عبّاسـی) شـد و به فتوای او متوکّل، که به ساحت مقـدس حضـرت علی علیه السـلام و زهرا علیها السـلام اسائه ادب کرده بود، کشته شد.(۱)

ورود امام رضا علیه السلام به قم وگسترش حوزه قم در قرن سوم

مـأمون (هفتمین خلیفه عبّاسـی) در خراسـان می زیست. حضـرت رضـا علیه السـلام را که در مـدینه بود به خراسان طلبیـد و به حضرت نوشت که از راه کوفه و قم نیاید، بلکه از طریق

۱- گنجینه آثار قم، ص ۸۹-۹۱ .

بصره واهواز و فارس به سمت خراسان حرکت کند.(۱)

ظاهرآ هدف مأمون این بود که حضـرت از کوفه و قم که مرکز عمده شیعیان آن روز بود عبور نکند تا مشکلی برای حکومت وقت حاصل نشود، ولی برخی شواهـد تاریخی نشان می دهـد که حضـرت از مسـیر قم به خراسان رفت ومـدّت کوتاهی در قم اقامت داشت.

ورود حضرت رضا علیه السلام در سال ۲۰۰ هجری به قم واستقبال گرم مردم از آن حضرت، بیانگر آن است که در اواخر قرن دوم وآغازقرن سوم هجری در قم زمینه های عمیق و وسیعی برای بروز فرهنگ تشیّع و فقه آل محمّد صلی الله علیه و آله وجود داشته، و چهره های برجسته ای را تربیت کرده که به آنها اشاره خواهد شد.

ص: ۳۸

۱- عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۴۹ .

تأثیر ورود حضرت معصومه علیها السلام به قم واستحکام حوزه علمیّه

چنانکه قبلا اشاره شـد در سال ۲۰۱ هجری قمری حضـرت معصومه علیها السـلام به قصد دیدار برادر از مدینه به سوی خراسان حرکت کرد. هنگامی که به ساوه رسـید بیمار وبستری شد. آن حضـرت که از وجود قم و سکونت شیعیان در آن اطلاع داشت به خـادم مخصوصـش فرمود: «مرا به قم ببریـد» از سوی دیگر وقتی مردم قم خبر ورود آن حضـرت به ساوه را شـنیدند تصـمیم گرفتند آن حضـرت را به شـهر خود دعوت کنند بدین جهت پسـران ونوادگان سـعد اشـعری به محضـر آن حضـرت رسـیده و ایشان را به قم آورده و در کمال احترام از وی پـذیرایی نمودنـد. هر چنـد آن حضـرت متأسّـفانه پس از مـدّت کوتاهی بدرود حیات گفتند، ولی ورود ایشان به قم، و مرقد مطهر او، و سپس ورود

ص: ۳۹

امامزادگـان وراویـان احادیث و دانشـمندان کوفه و دیگر شـهرها به قم، موجب تحوّلات تازه و مؤثّری در اسـتحکام و گسترش تشیّع گردید.

علاوه بر این، نقش بسـزایی در تحکیم و گسترش حوزه علمیّه و رفت وآمد و ارتباط علما و راویان و شاگردان برجسـته امامان علیهم السلام داشت.

چهره های برجسته حوزه علمیّه قم در قرون اوّل تا چهارم هجری قمری

از متون تاریخی می توان اسـتفاده کرد که بیش از صد نفر از علما و شاگردان امامان علیهم السـلام که غالباً از آل اشعر بودند، حوزه علمیه قم را در قرن های اوّل و دوم و سوم وچهارم تشکیل می دادند، که به نام تعدادی از آنها اشاره می کنیم.

ص: ۴۰

از علما و راویان حدیث قرن اوّل که در قم می زیستند می توان به «عبدالله بن سعد اشعری»، «احوص بن سعد اشعری»، «عبدالرحمن بن سعد اشعری»، «اسحاق بن سعد اشعری» و «نعیم بن سعد اشعری» اشاره کرد.(۱)

«عمران بن عبدالله بن سعد اشعری» و برادرش «عیسی» که از شاگردان برازنده امام صادق علیه السلام بودند و در تعلیم و تعلّم فرهنگ و فقه شیعی در قم تلاش مستمر ووسیعی داشتند و در بازسازی حوزه علمی قم نقش بسزایی ایفا کردند را می توان از علمای قرن دوم هجری به شمار آورد.

در مورد علمای قرن سوم هجری می توان به «زکریّا بن آدم بن عبدالله اشعری» که مرقد شریفش در قبرستان شیخان قم است و «احمد بن اسحاق بن عبدالله اشعری»

۱- معجم البلدان، واژه قم.

که وکیل امام حسن عسکری علیه السلام در قم بود و «ابراهیم بن هاشم» که از اصحاب نزدیک امام جواد علیه السلام محسوب می شد و بیش از شش هزار روایت از امامان معصوم علیهم السلام نقل کرده، و «سعد بن عبدالله اشعری قمی» اشاره داشت.

علما و دانشمندان قمی در قرن چهارم فراوانند تا آنجا که نویسنده تاریخ قدیم قم که کتابش را در سال ۳۷۸ ه .ق نوشته می نویسد: «تعداد علمای شیعه در عصر ما به ۲۶۶ نفر رسیده، در حالی که عدد علمای اهل سنّت از ۱۴ نفر تجاوز نمی کند».(۱)

شخصیّت های علمی بزرگی همچون «علی بن بابویه» پدر ارجمند شیخ صدوق که در رشته های مختلف مخصوصاً فقه صاحب تألیفاتی است و «علی بن ابراهیم» صاحب تفسیر مشهور ودیگر کتب ارزشمند و«ابن قولویه

ص: ۴۲

۱- تاریخ قم، فهرست، باب ۱۶.

قمی» نویسنده کتاب کامل الزیارات و «شیخ صدوق» که قریب به سیصد کتاب نوشته و غالب احادیثی که به ما رسیده از برکت قلم اوست، از جمله علما و فقها و راویان حدیث حوزه قم در قرن چهارم بوده اند.

نتیجه اینکه، قم در قرون اوّل تا چهارم دارای حوزه علمیّه بوده، و این مرکز علمی در پرتو وجود علمای بزرگ و فقهای عالی مقام، جایگاه رفیعی داشته است.

رونق حوزه علمیّه قم در قرن پنجم و ششم

در قرن پنجم و ششم، که مقارن دوره سلجوقیان بود، نیز قم مرکزی بزرگ برای فقها و علمای شیعه بود وعدّه ای برای تحصیل به این شهر می آمدند. در کتاب جوابیّه به نام «نقض الفضائح» وضع علمی قم در قرن ششم چنین تشریح شده است :

«مدارس دینی قم دارای وسایل کافی و علما ومدرسان ومفسّران بزرگ می باشد و کتابخانه هایی مشحون (مملوّ) از کتب فرقه های مختلف در آن وجود دارد. سپس به نام ده مدرسه علمیّه که در آن زمان دایر بوده اشاره می کند».(۱)

قرن هفتم

سید بن طاووس که از علمای قرن هفتم بوده، در مورد محلّی که حضرت رضا علیه السلام در سفر به قم در آن توقّف کرده، می نویسد:«وَهُوَالْیَوْمُ مَدْرَسَهٌمَطْروقَهٌ؛خانه مذکوردرزمان حاضر مدرسه ای است که محلّ رفت وآمد طلّاب است».(۲)

از این عبارت استفاده می شود که مدرسه فوق در قرن

ص: ۴۴

۱- کتاب النقض، ص ۱۶۴ .

۲- فرحه الغری، ص ۱۰۵ .

هفتم یکی از مدارس حوزه علمیّه قم بوده است، بنابراین حوزه علمیّه قم در قرن هفتم رونقی داشته است. ضمناً این مدرسه هم اکنون به نام مدرسه رضویّه در خیابان آذر قم دایر است.

قرن هشتم و نهم

نویسنده تاریخ مذهبی قم می گوید: در فاصله میان سلجوقیان تا آغاز حکومت صفویان (۹۰۷ قمری) وضع قم از لحاظ روحانیّت برای نویسنده روشن نیست. در این فاصله در قم حوادث گوناگونی رخ داده و چند بار مردم آن قتل عام شدند وشهر ویران گردید.(۱)

ولی بسیار بعید به نظر می رسد که حوزه های علمیّه در چنین شهری متروک شده باشد.

۱- تاریخ مذهبی قم، ص ۱۶۷ .

حوزه علمیّه قم در قرون دهم تا دوازدهم

سلسله صفویّه از سال ۹۰۷ تا سال ۱۱۴۸ ه .ق زمام حکومت ایران را به دست گرفت. و از آنجا که مروّج مـذهب تشیّع بوده و امکانـات فراوانی در اختیار علمای شـیعه گذاشـته بود، طبعاً حوزه های علمیّه در همه جا مخصوصاً تبریز، شـیراز، اصـفهان وقم رونق فراوان یافت و شهر قم رسماً مورد توجّه دولت وملّت ایران قرار گرفت و بار دیگر مدارس ویران شده آباد گردید و حتّی مدارسـی از نو ساخته شد. از این رو علمای برجسـته شیعه در این عصر در حوزه علمیه قم به درس وبحث اشتغال داشتند که به عنوان نمونه می توان به حکیم «ملّاصدرای شـیرازی» نویسـنده کتاب اسـفار و دامادهایش «ملّامحسن فیض» فقیه وفیلسوف نامی آن عصر و «ملّا عبدالرزاق فیّاض لاهیجی» اشاره کرد، بلکه بعضی معتقدند دو عالم بزرگ

ص: ۴۶

دوره صفویّه یعنی «شیخ بهایی» و«میرفندرسکی» نیز مدّتی در حوزه علمیّه قم بوده و در مدرسه فیضیّه حجره داشتند.(۱)

حضور این علمای برجسته در قم در عصر صفویّه بیانگر آن است که قم در آن دوران، دارای حوزه علمیّه ای فعّال، ومدارس وطلّاب بسیار بوده است.

مدرسه فیضیّه که از قدیمی ترین مدارس علمی قم است در عصر صفویّه تجدید بنا شد و علّت نامگذاری آن به فیضیّه را، سکونت ملّامحسن فیض (متوفی ۱۰۹۱ ه .ق) یا حکیم عبدالرزاق فیّاض لاهیجی در این مدرسه دانسته اند.

«مدرسه مؤمنیّه» در خیابان چهارمردان، و مدرسه «جهانگیرخان» در خیابان آذر مقابل مسجد جامع،

۱- تاریخ مذهبی قم، ص ۱۳۱ .

ومدرسه «خان» روبه روی حرم حضرت معصومه علیها السلام در عصر صفویّه ساخته شد.

این آثار نشان می دهد حوزه علمیّه قم در قرون دهم ویازدهم و دوازدهم در عصر صفویّه از رونق خاصی برخوردار بوده است.

حوزه علمیه قم در قرن سیزدهم وچهاردهم

شاهان قاجار از سال ۱۲۰۰ تا سال ۱۳۳۹ ه .ق در ایران حکومت کردند. در این عصر نیز علمای بزرگی در حوزه علمیّه قم به تحصیل و تدریس اشتغال داشتند. از جمله، می توان به مجتهد عالیمقام حضرت آیت الله «میرزای قمی» نویسنده کتاب قوانین و جامع الشتات اشاره کرد، که در سال ۱۲۳۱ ه .ق در قم رحلت کرد و در قبرستان شیخان قم دفن شد.

با سکونت این مرجع بزرگ تقلید در قم در عصر فتحعلی شاه قاجار، حوزه علمیّه قم شهرت و اهمیّت بیشتری پیدا کرد. یکی دیگر از علمای این عصر مرحوم آیت الله «میرزا محمّد فیض» است که در سال ۱۳۷۰ (در قرن چهاردهم) در سن ۷۷ سالگی رحلت کرد و در صحن عتیق جلوی ایوان طلای بارگاه ملکوتی حضرت معصومه علیها السلام دفن شد.

احداث و بازسازی مدارس متعدّد علمیّه در عصر قاجار، از جمله بازسازی و توسعه مدرسه فیضیّه در سال ۱۲۱۳ وبنای اصلی مدرسه دارالشفاء به دستور فتحعلی شاه وساخت مدرسه حاجی ملاصادق در گذر قاضی قم توسّط میرزا آقاخان از رجال دولتی ناصرالدین شاه و مانند آن، نشان می دهد که حوزه علمیّه در این عصر وارد مرحله تازه ای شد و رونق و گسترش بیشتری یافت.

ص: ۴۹

نقش آیت الله حائری در احیای مجدّد حوزه علمیّه قم

حوزه علمیّه قم در طول تاریـخ دارای نوسانات مختلف بود وپس از رحلت میرزای قمی رحمه الله در سال ۱۲۳۱ ه .ق سالها در فترت و رکود به سر می برد و نیاز به عالمی وارسته و مجتهدی مدیر و مدبّر داشت تا آن را احیا کند، که مرحوم آیت الله فیض رحمه الله این کار را به دست توانای آیت الله حاج شیخ عبدالکریم حایری دید و لذا به وی نامه نوشت و از او دعوت کرد که از اراک به قم هجرت کند که بر اثر اصـرار ایشان وپی گیری دیگران، آیت الله حایری در سال ۱۳۴۰ ه .ق به قم آمد. با ورود این بزرگمرد علم وعمل حوزه علمیّه قم آن چنان متشـکّل ومنظّم و باشکوه شد که او را مؤسّس حوزه علمیّه قم خواندند، البتّه تعبیر صحیح آن است که وی را مجدّد این حوزه بنامیم، زیرا

ص: ۵۰

حوزه علمیّه قم همانگونه که گذشت از عصر امام صادق علیه السلام و توسّط بعضی از شاگردان آن حضرت پی ریزی شد.

آیت الله حائری برای طلّاب علوم دینی امتحان وشهریه قرار داد، و با تدابیر و مدیریت ایشان مدارس قم مملوّ از طلّاب وروحانیون شد و تحولّی عظیم در حوزه علمیه به وجود آمد. آن مرحوم شاگردان بسیاری تربیت کرد که از جمله می توان به حضرات آیات عظام امام خمینی، گلپایگانی و اراکی رحمه الله اشاره کرد که هر یک از مراجع بزرگ تقلید زمان خود بودند.

تحوّل عظیم حوزه در عصر زعامت آیت الله بروجردی رحمه الله

آیت الله حایری در سال ۱۳۵۵ ه .ق دارفانی را وداع

ص: ۵۱

گفت ودر مسجد بالاسر حرم حضرت معصومه علیها السلام دفن شد. پس از ارتحال وی، سه تن از شاگردانش که از علما ومراجع بزرگ عصر خود بودند یعنی آیات عظام حجّت، صدر و خوانساری سرپرستی حوزه را بر عهده گرفتند و تا حدود سال ۱۳۶۴ به تدریج بر عظمت حوزه از نظر کمیّت و کیفیّت افزوده شد ومدرسه حجّتیه در این عصر ساخته شد. تا اینکه در سال ۱۳۶۴ ه .ق از آیت الله بروجردی که از اکابر مراجع آن زمان بود و در بروجرد سکونت داشت برای هجرت به قم دعوت شد، ومعظم له به قم آمد. در طول شانزده سال زعامت آیت الله بروجردی بر حوزه علمیه قم، مدارس، کتابخانه ها، مجالس درس، نشریات ومجلّات عربی وفارسی وعلوم مختلف اسلامی در سطح عمیق و گسترده ای فعّال شد وتعداد طلّاب ساکن در قم از هزار یا دو هزار نفر به شش هزار نفر رسید وحوزه علمیّه به

صورت یک کانون عظیم علمی وفرهنگی ویک دانشگاه با عظمت فقهی شیعه در آمد.(۱)

ضایعه ارتحال آیت الله بروجردی

حوزه علمیّه قم در سیزدهم شوّال ۱۳۸۰ ه .ق با ضایعه اسفناک ارتحال آیت الله بروجردی رحمه الله روبه رو شد.

پس از فقدان آن مرجع بزرگ، مراجع عظیم الشأن وقت، همانند امام خمینی رحمه الله و آیت الله گلپایگانی رحمه الله وآیت الله نجفی مرعشی رحمه اللهو...زمام حوزه رابرعهده گرفتند.

حوزه در این عصر علاوه بر رسالت علمی و دینی خود، به صورت آشکارتر وارد مسایل سیاسی نیز شد و روحانیت شیعه در کنار مردم به رهبری امام خمینی رحمه الله با رژیم فاسد

۱- شرح پیشرفت های مختلف حوزه را در این عصر، در کتاب زندگانیآیت الله بروجردی نوشته استاد علی دوانی، مطالعه فرمایید.

پهلوی مبارزه را آغاز کرد، وسرانجام نور بر ظلمت چیره شد و انقلاب شکوهمند اسلامی ایران در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷ ه .ش به پیروزی رسید.

حوزه علمیّه قم پس از پیروزی انقلاب اسلامی

پس از پیروزی انقلاب، حوزه وارد مرحله تازه ای شد ودر ابعاد مختلف مورد توجّه قرار گرفت و کاملاـ گسترش یافت. هم اکنون قریب به پنجاه هزار طلبه از شهرهای مختلف ایران وکشورهای مختلف جهان در این حوزه پربرکت، که بزرگترین حوزه علمیّه شیعه بلکه جهان اسلام محسوب می شود، مشغول تحصیل و تدریس و تحقیقند. حوزه پس از انقلاب علاوه بر رشد کمّی، رشد کیفی نیز داشت. نظم و برنامه دقیق تر، امتحانات مستمر و وسیع تر، رشته های تخصّصی، ایجاد کلاس های جدید و مانند آن

شاهد این مدعاست.

از جمله خدمات حوزه علمیّه قم پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، ایجاد بیش از یکصد مرکز تحقیقاتی، انتشار هزاران عنوان کتاب و مجله، تربیت نویسندگان برجسته و محققین نامدار، پرورش طلّاب و علمای مسئول و برجسته، و مبلغان و گویندگان دانشمند و محقّق برای نیازهای داخل و خارج از کشور، و تعمیر و تجهیز مدارس قدیمی و احداث مدارس جدید و ساخت کتابخانه های متعدّد است، که شرح آن در این مختصر نمی گنجد.

* * *

از آنچه درباره تاریخچه قم و تاریخچه حوزه های علمیّه این سرزمین مقدّس از زمان معصومین علیهم السلام تا به امروز به طور فشرده بیان شد، سرّ روایات آینده که درباره اهمیّت این سرزمین مقدّس وارد شده، کاملا روشن خواهد شد.

بخش سوم: چهل حدیث در مورد قم

۱. حرم اهل البیت علیهم السلام

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِنَّ لِلّهِ حَرَماً وَهُوَ مَکَّهَ، وَاِنَّ لِلرَّسُولِ حَرَماً وَهُوَ الْمَدینَهُ، وَاِنَّ لِاَمیرِالْمُؤْمِنینَ حَرَماً وَهُوَ الْکُوفَهُ، وَاِنَّ لَنا حَرَماً وَهُوَ بَلْدَهُ قُمْ، وَسَتُدْفَنُ فیها اِمْرَأَهٌ مِنْ اَوْلادی تُسَمّی فاطِمَهُ، فَمَنْ زارَها وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ. قالَ الرّاوی: وَکانَ هذا الْکَلامُ مِنْهُ قَبْلَ اَنْ یُولَدَ الْکاظِمُ علیه السلام؛ خداوند حرمی دارد که مکّه است، و برای پیامبر صلی الله علیه و آله هم حرمی است وآن مدینه است. وحرم

ص: ۵۷

امیرالمومنین علیه السلام کوفه است. وحرم ما اهل البیت شهر قم است. و بزودی در قم، زنی از فرزندان من به نام فاطمه دفن می شود که هر کس مرقد او را زیارت کند بهشت بر وی واجب می گردد. راوی گوید: امام صادق علیه السلام این سخن را قبل از تولّد امام کاظم علیه السلام پدر بزرگوار حضرت فاطمه معصومه علیها السلام بیان کرد».(۱)

۲. مدفن شفیعه شیعیان

امام صادق علیه السلام فرمود: «تُقْبَضُ فیها اِمْرَأَةٌ مِنْ وُلْدی اِسْمُها فاطِمَةُ بِنْتُ مُوسی، وَتَدْخُلُ بِشَفاعَتِها شیعَتی الْجَنَّةَ بِأَجْمَعِهِمْ؛ در شهر قم زنی از فرزندان من رحلت می کند که نام او فاطمه دختر موسی بن جعفر علیهما السلام است، و تمام شیعیان من (که شایسته شفاعت باشند) با شفاعت این

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶، ح ۴۱ ؛ ج ۴۸، ص ۳۱۷.

خانم وارد بهشت می شوند».(۱)

۳. زیارتی پر ارزش!

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِنَّ زِیارَتَها تَعْدِلُ الْجَنَّهَ؛ بی شک (ثواب) زیارت مرقد حضرت معصومه علیها السلام برابر با بهشت».(۲)

۴. زیارت حضرت معصومه علیها السلام همسنگ زیارت امام رضا علیه السلام

امام رضا علیه السلام فرمودند: «مَنْ زارَ الْمَعْصُومَهَ بِقُمْ کَمَنْ زارَنی رحمه الله هرکس حضرت معصومه علیها السلام را در قم زیارت کند گویا مرا زیارت کرده است».(۳)

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸، ح ۵۹ .

۲- بحارالانوار، ج ۴۸، ص ۳۱۷ .

۳- ناسخ التواریخ، ج ۳، ص ۶۶ ؛ ریاحین الشریعه، ج ۵، ص ۳۵ .

در روایت دیگری از امـام رضـا علیه السـلام می خوانیم: «اَلا ـ فَمَنْ زارَنی وَهُوَ عَلی غُسْـلٍ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ کَیَوْمِ وَلَـدَتْهُ اُمُّهُ؛ آگاه باشید کسی که با غسل زیارت، مرا زیارت کند از گناهانش پاک می شود، همانند روزی که از مادر متولّد شده است».(۱)

۵. مقام والای علمی حضرت معصومه علیها السلام

در عصـر امام کاظم علیه السـلام جمعی از شـیعیان وارد مدینه شدند تا خدمت آن حضرت رسیده و سؤالاتشان را از او بپرسند، امّا حضـرت در سـفر بود. به ناچار سؤالات را تحویل خانواده حضـرت دادنـد تا در فرصتی دیگر پاسخ آن را بگیرند. به هنگام بازگشت به وطن برای خداحافظی به خانه حضرت رفتند. حضرت فاطمه معصومه علیها السلام سؤالات

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۳۱، ح ۶۲ .

را به همراه جوابهـایش به آنهـا داد. شادمان به سـمت وطن حرکت کردنـد. اتّفاقاً در مسـیر بازگشت امام کاظم علیه السـلام را ملاقات کرده، و داسـتان را برای آن حضـرت بازگو نمودنـد. امام نوشـته را گرفت و مطالعه کرد. پاسخ های حضـرت معصومه علیها السـلام همگی صـحیح بود. امام سه بار فرمود : «فِداها اَبُوها؛ پـدرش به فـدایش باد» با توجّه به این که حضـرت معصومه علیها السلام در آن زمان سن و سال زیادی نداشت، این مطلب نشانگر عظمت او از نظر علم و معرفت بود».(۱)

۶. زیارتی معادل بهشت

سعد بن سعد می گوید: در مورد زیارت حرم فاطمه دختر امام موسی کاظم علیه السلام از امام رضا علیه السلام سؤال کردم.

۱- حضرت معصومه فاطمه دوم، ص ۱۶۶ .

حضرت فرمود: «مَنْ زارَها فَلَهُ الْجَنَّهُ؛ کسی که آن حضرت را زیارت کند پاداشش بهشت است». (۱)

۷. ثواب زیارت حضرت معصومه علیها السلام

نویسنده کتاب کامل الزیارت به نقل از پدر و برادر بزرگوارش مطابق روایتی از امام جواد علیه السلام چنین نقل می کند: «مَنْ زارَ عَمَّتی بِقُمْ فَلَهُ الْجَنَّهُ؛ هر کس (مرقد) عمّه ام (حضرت فاطمه معصومه علیها السلام) را در قم زیارت کند، بهشت از آن اوست». (۲)

۸. شهرهای نمونه

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِنَّ اللّهَ اخْتارَ مِنْ جَمیعِ الْبِلادِ

ص: ۶۲

۱- کامل الزیارات، ص ۳۳۸، باب السادس والمأه، ح ۱ ؛ بحارالانوار،ج ۶۰، ص۲۲۸، ح ۶۰.

۲- کامل الزیارات، ص ۳۳۸، باب السادس والمأه، ح ۲ .

كُوفَهَ وَقُمْ وَتِفْليسَ؛ خداوند ازميان تمام شهرها، كوفه و قم وتفليس(۱) را برگزيده است».(۲)

۹. آشيانه آل محمّد عليهم السلام

امام كاظم عليه السلام فرمود: «قُمْ عُشُّ آلِ مُحَمّدٍ وَمَأْوى

شيعَتِهِمْ، وَلكِنْ سَيُهْلَكُ جَماعَةٌ مِنْ شَبابِهِمْ بِمَعْصِيَهِ آبائِهِمْ وَالْاِسْتِخْفافِ وَالسُّخْرِيَّهِ بِكُبرائِهِمْ وَمَشايِخِهِمْ وَمَعَ ذلِكَ يَدْفَعُ اللّهُ عَنْهُمْ شَرَّ الْاَعادی وَكُلَّ سُوءٍ؛ قم آشيانه آل محمد وپناهگاه شيعيان آنان است، ولى بزودى عدّه اى از جوانان آنها به خاطر نافرمانى از پدران و استخفاف وتمسخر بزرگان ومشايخشان مجازات مى شوند امّا در

ص: ۶۳

۱- تفليس شهرى است در قفقاز كنونى كه سابقآ جزء آذربايجان بزرگمحسوب مى شده است.

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳، ح ۲۵ .

عین حال خداوند شر دشمنان و هرگونه شر و بدی را از آن شهر دفع می کند».(۱)

۱۰. حجّت خدا بر همه دنیا

امـام صـادق علیه السـلام فرمود: «اِنَّ اللهَ اِحْتَجَّ بِالْكُوفَهِ عَلى سائِرِ الْبِلادِ، وَبِالْمُؤْمِنينَ مِنْ اَهْلِها عَلى غَيْرِهِمْ مِنْ اَهْلِ الْبِلادِ، وَاحْتَجّ بِبَلْدَهِ قُمْ عَلى سايِرِ الْبِلادِ وَبِأَهْلِها عَلى جَميعِ اَهْلِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ مِنَ الْجِنّ وَالاْنْسِ، وَلَمْ يَدَعِ اللهُ قُم وَاَهْلَه مُسْتَضْعَفاً بَلْ وَفَّقَهُمْ وَاَيَّدَهُمْ ... وَسَيَأْتى زَمانٌ تَكُون بَلْدَهُ قُمْ وَاَهْلُها حُجَّهً عَلَى الْخَلائِقِ وَذلِكَ فى زَمانِ غيبَهِ قائِمِنا عليه السلام اِلى ظُهُورِهِ، وَلَوْلا ذلِكَ لَساخَتِ الاَرْضُ بِأَهْلِها، وَاِنَّ الْمَلائِكَهَ لَتَدْفَعُ الْبَلايا عَنْ قُمْ وَاَهْلِهِ، وَما قَصَدَهُ جَبّارٌ بِسُوءٍ اِلّا قَصَمَهُ قاصِمُ الْجَبّارينَ؛ خداوند

ص: ۶۴

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۳۱.

کوفه را بر دیگر شهرها، ومومنین آن را بر مومنان سایر سرزمینها حجّت قرار داد. و شهر قم را بر سایر شهرها ومردم آن را بر همه اهالی شرق و غرب عالم، از جن وانس، حجّت قرارداد. خداوند شهر قم و مردم آن را مستضعف و ناتوان رها نکرده، بلکه به آنان توفیق داده وآنها را تأیید کرده است. روزگاری خواهد آمد که شهر قم ومردمان آن بر دیگر مردمان حجت باشند. آن روزگار در زمان غیبت قائم ماست تا زمان ظهورش. اگر چنین نبود زمین، اهل خود را در کامش فرو می برد. فرشتگان بلایا را از قم و مردم قم دور می کنند. هیچ ستمگری قصد بدی نسبت به آنان نکند، مگر آن که درهم شکننده ستمگران او را در هم شکند». (1)

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳، ح ۲۲ .

۱۱. معدن علم و دانش

امام صادق علیه السلام فرمود: «سَتَخْلُو کُوفَهُ مِنَ الْمُومِنِینَ، وَیَأْزِرُ عَنْهَا الْعِلْمُ کَما تَأْزِرُ الْحَیَّهُ فی جُحْرِها، ثُمَّ یَظْهَرُ الْعِلْمُ بِبَلْدَهٍ یُقالُ لَها قُمْ، وَتَصِیرُ مَعْدِناً لِلْعِلْم وَالْفَضْلِ، حَتّی لایَبْقی فی الاَرْضِ مُسْتَضْعَفٌ فی الدّینِ حَتّی الْمُخَدَّراتِ فِی الْحِجالِ، وَذلِکَ عِنْدَ قُرْبِ ظُهُورِ قائِمِنا، فَیَجْعَلُ اللّهُ قُمْ وَاَهْلَهُ قائِمینَ مَقامَ الْحُجَّهِ، وَلَوْلا ذلِکَ لَساخَتِ الاَرْضُ بِأَهْلِها، وَلَمْ یَبْقَ فی الاَرْضِ حُجَّهٌ، فَیَفیضُ الْعِلْمُ مِنْهُ اِلی سایِرِ الْبِلادِ فی الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، فَیَتِمُّ حُجَّهُ اللهِ عَلَی الْخَلْقَ حَتّی لایَبْقی اَحَدٌ عَلَی الاَرْضِ لَمْ یَبْلُغْ اِلَیْهِ الدّینُ وَالْعِلْمُ، ثُمَّ یَظْهَرُ الْقائِمُ علیه السلام؛ بزودی کوفه از مومنان تهی خواهد گشت وعلم ودانش از آن رخت برخواهد بست، همانند ماری که در لانه اش پنهان شود. آن گاه علم و دانش در شهری به نام قم آشکار خواهد شد. این شهر معدن

ص: ۶۶

دانش و فضیلت خواهد شد تا آنجا که بر روی کره زمین کسی نمی ماند که در دین ضعیف وناتوان باشد،حتّی زنان پرده نشین؛ و این امر نزدیک ظهور قائم ما رخ خواهد داد. خداوند قم و مردم آن را جانشینان حضرت حجّت قرار می دهد. اگر چنین نبود بی شک زمین اهل خود را می بلعید و در روی زمین حجتی باقی نمی ماند. علم و دانش از این شهر به شهرهای دیگر در شرق و غرب عالم سرازیر می شود وبدین سان حجّت خدا بر بندگانش تمام می شود، تا آنجا که در کره خاکی کسی نمی ماند که دین و دانش به اونرسیده باشد؛ سپس حضرت مهدی علیه السلام ظهور می کند».(۱)

۱۲. کانون شیعیان

عبدالله بن سنان روایت مفصّلی از امام صادق علیه السلام نقل

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳، ح ۲۳.

کرده، که در بخشی از آن آمده است: «وَهُوَ مَعْدِنُ شیعَتِنا؛ قم کانون شیعیان ماست».(۱)

۱۳. به قم پناه ببرید!

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِذا عَمَّتِ الْبُلْدانَ الْفِتَنُ فَعَلَیْکُمْ

بِقُمْ وَحَوالیها وَنَواحیها فَاِنَّ الْبَلاءَ مَدْفُوعٌ عَنْها؛ هنگامی که فتنه ها همه شهرها را فرا بگیرد به قم و اطراف آن پناه ببرید که بلا از قم دفع شده است».(۲)

۱۴. سلام و برکات خدا بر قم

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِنَّ لَعَلی قُمْ مَلِکاً رَفْرَفَ عَلَیْها بِجَناحَیْهِ لایُریدُها جَبّارٌ بِسُوءٍ اِلّا اَذابَهُ اللّهُ کَذَوبِ الْمِلْحِ

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۲، ح ۲۰.

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۲۶ .

فی الْماءِ، ثُمَّ اَشارَ اِلی عیسَی بْنِ عَبْدِاللّهِ(۱) فَقالَ: سَلامُ اللّهِ

عَلی اَهْلِ قُمْ. یَسْقَی اللّهُ بِلادَهُمُ الْغَیْثَ، وَیُنْزِلُ اللّهُ عَلَیْهِمُ الْبَرَکاتِ، وَیُبَدِّلُ اللّهُ سَیِّئاتِهِمْ حَسَناتٍ، هُمْ اَهْلُ رُکُوعٍ وَسُجُودٍ وَقِیامٍ وَقُعُودٍ، هُمُ الْفُقَهاءُ الْعُلَماءُ الْفُهَماءُ، هُمْ اَهْلُ الدِّرایَهِ وَالرِّوایَهِ وَحُسْنِ الْعِبادَهِ؛ برفراز قم فرشته ای پیوسته بال و پر می زند. هیچ ستمگری تصمیم سویی در مورد قم نمی گیرد مگر این که خداوند او را (به وسیله آن فرشته) نابود می کند، همانگونه که نمک در آب حل می شود. حضرت سپس از عیسی بن عبدالله قمی یاد کرد و فرمود: سلام و درود خدا بر اهل قم. محلی که خداوند آن را با آب باران سیراب می کند، وبرکاتش را بر اهل آن نازل

ص: ۶۹

۱- عیسی بن عبداللّه بن سعد بن مالک اشعری از دانشمندان قمیاست که از امام صادق علیه السلام و امام کاظم علیه السلام و امام رضا علیه السلام روایت نقلکرده، و امام صادق علیه السلام در موردش فرمود: «او از ما اهل بیت است، همدر حال حیات و هم پس از مرگ». (جامع الرواه، ج ۱، ص ۶۵۲).

می نمایـد، و گناهان و خطاهای آنان را تبدیل به حسـنه می کند. آنان اهل رکوع و سـجود و قیام وقعودند. آنها هسـتند فقها و علما و خردمندان. آنان اهل روایت و درایت و عبادت نیکو هستند».(۱)

۱۵. سالم ترین شهرها

ابوموسـی اشـعری از حضـرت علی علیه السـلام پرسـید: سالم ترین وبهترین شهرها به هنگام نزول فتنه ها و شعله ور شدن آتش جنگ ها چه شـهری است؟ حضـرت فرمود: «اَسْـلَمُ الْمَواضِعِ یَوْمَئِذٍ اَرْضُ الْجَبَلِ، فَاِذَا اضْطُرِبَتْ خُراسانُ وَوَقَعَتِ الْحَرْبُ بَیْنَ اَهْلِ جُرْجانَ وَطَبرِسْـتانَ وَخَرِبَتْ سَجِسْـتانُ فَاَسْلَمُ الْمَواضِعَ یَوْمَئِذٍ قَصَبَهُ قُمْ، تِلْکَ الْبَلْدَهُ الَّتی یَخْرُجُ مِنْها اَنْصارُ خَیْرِ النّاسِ اَباً وَاُمّاً وَجَدّاً وَجَدَّهً

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷، ح ۴۶ .

وَعَمّاً وَعَمَّهً، تِلْکَ الَّتی تُسَمَّی الزَّهْراءُ، بِها مَوْضِعُ قَدَمِ جِبْرَئیلِ، وَهُوَ الْمَوْضِعُ الَّذی نَبَعَ مِنْهُ الْماءُ الَّذی مَنْ شَرِبَ مِنْهُ اَمِنَ مِنَ الدّاءِ؛ سالم ترین مکان ها در آن روز سـرزمین کوهستان (ایران) است. هنگامی که خراسان مضطرب وناامن شود وجنگی میان اهالی گرگان و مازنـدران رخ دهد وسیسـتان خراب شود، سالم ترین شـهرها در آن زمان قم است. شـهری که یاران بهترین انسان از نظر پدر

ومـادر وجـدّ و جـده وعمو و عمه از آن خروج می کننـد. شـهری که به نام زهرا نامیـده می شود، شـهری که در آن محلّ قـدم جبرئیل یافت می شود و از آن قدمگاه چشمه ای جوشیده که هر کس از آن بنوشد از درد در امان خواهد بود».(۱)

ص: ۷۱

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷، ح ۴۷.

۱۶. خاک قم مقدّس است

امام صادق علیه السلام فرمودند: «تُرْبَهُ قُمْ مُقَدَّسَهٌ وَاَهْلُها مِنّا وَنَحْنُ مِنْهُمْ، لايُريدُهُمْ جَبّارٌ بِسُوءٍ اِلّا عُجِّلَتْ عُقُوبَتُهُ مالَمْ يَخُونُوا اِخْوانَهُمْ فَاِذا فَعَلُوا ذلِکَ سَلَّطَ اللّهُ عَلَيْهِمْ جَبابِرَهَ سُوءٍ! اَما اِنَّهُمْ اَنْصارُ قائِمِنا وَدُعاهُ حَقِّنا. ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ اِلَى السَّماءِ وَقالَ: اَللّهُمَّ اَعْصِمْهُمْ مِنْ كُلِّ فِتْنَهٍ وَنَجِّهِمْ مِنْ كُلِّ هَلَكَهٍ؛ خاك قم مقدّس است، ومردم قم از ما، و ما از آنها هستيم. هر ظالم ستمگری نسبت به قم نظر سويی داشته باشد خداوند در مجازاتش تعجيل می كند. اين ويژگی ها برای اهل قم تا زمانی است كه نسبت به يكديگر خيانت نكنند. اگر چنين كنند خداوند حاكمان ستمگری را بر آنها مسلّط می كند. آگاه باشيد كه ياران حضرت مهدی عليه السلام ودعوت كنندگان به حقّ ما، قمی ها هستند. سپس حضرت سر به آسمان بلند كرد و اين گونه در حق اهل قم دعا كرد :

ص: ۷۲

خدایا! آنها را از هرفتنه ای حفظ کن و از هر هلاکت ونابودی مصون بدار».(۱)

۱۷. صورت قم

حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمودند: «زمانی که به معراج رفتم در آسمان چهارم بنایی را مشاهده کردم که گنبد آن از لولو ساخته شده بود و دارای چهار ستون و چهار در بود، که گویا از استبرق سبز ساخته شده بود. به جبرئیل گفتم: این بنای با عظمت که همانند آن را در آسمان چهارم ندیدم چیست؟ گفت: حَبیبی مُحَمَّدُ، هذِهِ صُورَهُ مَدینَهٍ یُقالُ لَها قُمْ یَجْتَمِعُ فیها عِبادُاللّهِ الْمُؤْمِنُونَ یَنْتَظِرُونَ مُحَمَّداً وَشَفاعَتَهُ لِلْقِیامَهِ وَالْحِسابِ، یَجْری عَلَیْهِمُ الْغَمُّ وَالْهَمُّ وَالاْحْزانُ وَالْمَکارِهُ؛ این صورت یکی از شهرهای روی زمین به نام قم است.

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۸، ح ۴۹ .

مومنانی در این شهر جمع می شوند که در انتظار محمد، وشفاعت وی در روز قیامت و به هنگام حساب و کتاب هستند، در حالی که در راه اهداف فوق، همّ و غم و حزن واندوه بر آنان جاری می گردد».(۱)

۱۸. پناهگاه فاطمیّون

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِذا اَصابَتْكُمْ بَلِيَّةٌ وَعَناءٌ فَعَلَيْكُمْ بِقُمْ. فَاِنَّهُ مَأْوى الْفاطِمِيّينَ، وَمُسْتَراحُ الْمُوْمِنينَ. وَسَيأتى زَمانٌ يَنْفَرُ اَوْلِيائُنا وَمُحِبُّونا عَنّا وَيَبْعُدُونَ مِنّا، وَذلِكَ مَصْلَحَةٌ لَهُمْ لِكَيْلا يُعْرَفُوا بِوِلايَتِنا، وَيَحْقِنُوا بِذلِكَ دِمائَهُمْ وَاَمْوالَهُمْ. وَما اَرادَ اَحَدٌ بِقُمْ وَأَهْلِهِ سُوءاً اِلّا اَذَلَّهُ اللهُ وَاَبْعَدَهُ مِنْ رَحْمَتِهِ؛ هر زمان بلاها و نگرانی های شما را فراگرفت به قم پناه ببرید. زیرا قم پناهگاه فاطميين و محل

ص: ۷۴

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۰۷، ح ۷.

راحتی مومنان است. و زمانی خواهد آمد که اولیاء ودوستان ما از ما دور می شوند و از شهرهای ما کوچ می کنند، واین کار به مصلحت آنان است، برای این که به ولایت ما شناخته نشوند، و جان ومال خود را حفظ کنند وهر کس به قم و اهل قم نظر بدی کند خداوند او را ذلیل کرده و از رحمتش دور می سازد».(۱)

۱۹. پناهگاه شیعیان

امام رضا علیه السلام فرمود: «اِذا عَمَّتِ الْبُلْدانَ الْفِتَنُ وَالْبَلایا فَعَلَیْکُمْ بِقُمْ وَحَوالیها وَنَواحیها، فَاِنَّ الْبَلایا مَدْفُوعٌ عَنْها؛ هنگامی که فتنه ها و بلاها شهرهای مختلف را فراگرفت، به قم و اطراف آن پناه ببرید که بلاها از آن منطقه دفع شده است».(۲)

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۳۲ .

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸، ح ۶۱ ؛ ص ۲۱۷، ح ۴۴.

۲۰. قم و بهشت

انس بن مالک می گویـد: روزی خـدمت پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله بودیم که علی بن ابی طالب علیه السـلام وارد شد. حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله خطـاب به علی علیه السـلام فرمود: به نزد من بیا، سـپس با وی معانقه کرد و پیشانی اش را بوسـید و در مورد عرضه ولا‌یت آن حضـرت به آسـمان هـای هفتگـانه وشـهرهای مکّه و مـدینه وکوفه و پاداشـی که در برابر پـذیرش ولا‌یت علی علیه السـلام به آنهـا داده شـده مطالبی بیان کرد و در پایان روایت فرمود: «ثُمَّ سَـبَقَ اِلَیْها قُمْ فَزَیَّنَها بِالْعَرَبَ وَفَتَـحَ اِلَیْهِ باباً مِنْ اَبْوابِ الْجَنَّهِ؛ سـپس قم ولایت آن حضـرت را پـذیرفت و خداونـد آن را به گروهی از اعراب صالح وشـیعیان خالص زینت بخشید، و دری از درهای بهشت را به سوی قم باز کرد».(۱)

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۲، ح ۲۱ .

۲۱. مأمن شیعیان

جماعتی از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند که: «اِذا عَمَّتِ الْبَلایا فَالْاَمْنُ فی کُوفَهِ وَنَواحیها مِنَ السَّوادِ وَقُمْ مِنَ الْجَبَلِ وَنِعْمَ الْمَوْضِعُ قُمْ لِلْخائِفِ الطّائِفِ؛ هنگامی که بلا- فراگیر شود امنیّت در کوفه و اطراف آن در عراق، و قم در منطقه جبل (ایران) خواهد بود و قم محل خوبی برای افراد خائف وسرگردان است».(۱)

۲۲. هجرت به قم

امام صادق علیه السلام فرمود: «اِذا فَقَدَ الْاَمْنُ مِنَ الْعِبادِ، وَرَکِبَ النّاسُ عَلَی الْخُیُولِ، وَاعْتَزَلُوا النِّساءَ وَالطّیبَ، فَالْهَرْبُ الْهَرْبُ عَنْ جَوارِهِمْ، فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِداکَ: اِلی اَیْنَ؟ قالَ: اِلی الْکُوفَهِ وَنَواحیها، اَوْ اِلی قُمْ وَحَوالیها فَاِنَّ الْبَلاءَ

ص: ۷۷

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۲۸.

مَـدْفُوعٌ عَنْهُما؛ هنگامی که امنیّت از میان مردم رخت بربست، و مردم سوار بر مرکب های جنگی شده، و از همسـران خویش و بوی خوش فاصـله گرفتنـد، از آنها فرار کنیـد. راوی می گویـد عرض کردم: فدایت گردم به کجا فرار کنیم؟ فرمود: به سـمت کوفه وحوالی آن، یا قم و نواحی آن، زیرا بلا از این دو شهر دفع شده است».(۱)

۲۳. مرکز شیعیان و مواليان ائمّه اطهار علیهم السلام

سلیمان بن صالـح می گویـد: روزی خـدمت امام صادق علیه السـلام بودم، که از فتنه های بنی عبّاس و مشـکلاتی که از سوی آنها دامنگیر مردم شده بود سخن به میان آمد، عرض کردم: فدایت گردم، در چنین زمانی مردم به کجا پناه ببرند؟ فرمود: «اِلی الْكُوفَهِ وَحَوالیها وَاِلی قُمْ وَنَواحیها،

ص: ۷۸

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۲۹.

ثُمَّ قالَ: فی قُمْ شیعَتُنا وَمَوالینا؛ به کوفه و حوالی آن و قم واطراف آن پناه ببرید. سپس فرمود: شیعیان و موالیان ما در قم هستند».(1) (گرچه این روایت مربوط به زمان

بنی عبّاس است، ولی اجمالا دلالت دارد که قم جایگاه امنی برای شیعیان خواهد بود).

۲۴. چرا قم به این اسم نامیده شد؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «هنگامی که به معراج رفتم جبرئیل مرا بر شانه راستش حمل می کرد. نگاهم به سرزمینی افتاد که کوههای آن به رنگ قرمز و از زعفران خوش رنگ تر واز مشک خوشبوتر بود. پیرمردی را دیدم که با کلاه بزرگ وبلندی که بر سر داشت در آنجا نشسته بود. پرسیدم: اینجا کجاست؟ گفت: سرزمین شیعیان تو و شیعیان جانشین

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۵، ح ۳۵.

ووصیت علی بن ابی طالب : است. گفتم: این پیرمرد کلاه به سر کیست؟ گفت: او ابلیس است. گفتم: اینجا چه می کند؟ گفت: می خواهد مردم این سرزمین را از ولایت امیرالمومنین علیه السلام منحرف وبه سوی فسق و فجور دعوت کند. گفتم: درآن سرزمین فرود آئیم. جبرئیل مرا با سرعت فوق العاده زیاد در آنجا فرود آورد. خطاب به ابلیس گفتم : قُمْ یا مَلْعُونُ! فَشارِکْ اَعْداَئَهُمْ فی اَمْوالِهِمْ وَاَوْلادِهِمْ وَنِسائِهِمْ، فَاِنَّ شیعَتی وَشیعَهَ عَلِیٍّ لَیْسَ لَکَ عَلَیْهِمْ سُلْطانٌ، فَسُمِّیَتْ قُمْ؛ ای دورمانده از رحمت خدا برخیز (و از این سرزمین دور شو) و با دشمنان اهالی این سرزمین در اموال و اولاد و همسرانشان شریک شو؛ زیرا راه نفوذی برای تو بر شیعیان من و شیعیان علی بن ابی طالب وجود ندارد. به همین مناسبت آن سرزمین قم نامیده شد».(۱)

ص: ۸۰

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۰۷، ح ۶؛ این مطلب در همین کتاب، ص۲۱۸، ح۴۸ به طور مفصّل و ص ۲۱۷، ح ۴۲ به طور مختصر نیز آمدهاست.

۲۵. فلسفه نامگذاری قم

امام دهم حضرت هادی علیه السلام فرمود: «اِنَّما سُمِّیَ قُمْ بِه لِاَنَّهُ لَمّا وَصَلَتِ السَّفینَهُ اِلَیْهِ فی طُوفانِ نُوحٍ علیه السلام قامَتْ وَهُوَ قِطْعَهٌ مِنْ بَیْتِ الْمُقَدَّسْ؛ علّت آن که قم را قم نامیدند این بود که در داستان طوفان نوح هنگامی که کشتی نوح به سرزمین قم رسید، در آنجا ایستاد (و توقّفی کرد). و این سرزمین (در حکم) قطعه ای از بیت المقدّس است».(۱)

۲۶. وجه تسمیه قم

امام صادق علیه السلام خطاب به عفان بصری فرمود: «آیا می دانی چرا قم را قم نامیده اند؟ گفت: خدا و رسولش وشما بهتر می دانید. فرمود: اِنَّما سُمِّیَ قُمْ لِاَنَّ اَهْلَهُ

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۳، ح ۲۴ .

يَجْتَمِعُونَ مَعَ قـائِمِ آلِ مُحَمَّدٍ صَـلَواتُ اللّهِ عَلَيْهِ، وَيَقُومُونَ مَعَهُ وَيَسْـتَقيمُونَ عَلَيْهِ وَيَنْصُـرُونَهُ؛ از آن جهت قم را قم نامیـده انـد که مردم آن بر گرد قائم آل محمّـد صـلوات الله علیه اجتماع نموده، و همراه او قیام می کنند، و در راه او پایداری می ورزند، و به یاریش بر می خیزند».(۱)

۲۷. محلّ رحمت الهی

امـام امیرالمـومنین علیـه السـلام فرمودنـد: «صَـلَواتُ اللّهِ عَلی اَهْـلِ قُمْ وَرَحْمَهُ اللّهِ عَلی اَهْـلِ قُمْ، سَـقَی اللّهُ بِلادَهُمْ الْغَيْثَ؛ درود خداوند بر اهل قم، رحمت خداوند بر آنان، خداوندا! شهرهای آنها را با آب باران سیراب گردان».(۲)

ص: ۸۲

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶، ح ۳۸ .

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۲۸، ح ۶۳ .

۲۸. بهترین شیعیان

بیّاع سابری می گوید: روزی خدمت امام رضا علیه السلام نشسته بودم که سخن از قم و قمی ها و علاقه آنها به حضرت مهدی علیه السلام به میان آمد. حضرت از خداوند برای آنها طلب رحمت کرد وبرایشان دعا نمود. سپس فرمود : «اِنَّ لِلْجَنَّهِ ثَمانِیَهَ اَبْوابٍ وَواحِدٌ مِنْها لِاَهْلِ قُمْ، وَهُمْ خِیارُ شیعَتِنا مِنْ بَیْنِ سائِرِ الْبِلادِ، خَمَّرَ اللهُ تَعالی وِلایَتَنا فی طینَتِهِمْ؛ یکی از درهای هشت گانه بهشت اختصاص به قمی ها دارد، آنها بهترین شیعیان ما از میان همه بلاد هستند. خداوند ولایت ما را با طینت آنها آمیخته است».(۱)

۲۹. مشمولان غفران الهی

عبدالعظیم حسنی می گوید: «از امام حسن

ص: ۸۳

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶، ح ۳۹ .

عسکری علیه السلام شنیدم که فرمود: «اَهْلُ قُمْ وَاَهْلُ آبَهِ(۱) مَغْفُورٌ

لَهُمْ لِزِیارَتِهِمْ لِجَدّی عَلِیِّ بْنِ مُوسَی الرِّضا علیه السلام بِطُوسٍ؛ مردم قم و مردم آبه مورد غفران وبخشش الهی قرار گرفته اند؛ زیرا توفیق زیارت قبر جدّم علی بن موسی الرضا علیه السلام را در طوس یافته اند».(۲)

۳۰. مرکز انقلاب

امام کاظم علیه السلام فرمود: «رَجُلٌ مِنْ اَهْلِ قُمْ یَدْعُو النّاسَ اِلَی الْحَقِّ، یَجْتَمِعُ مَعَهُ قَوْمٌ کَزُبُرِ الْحَدیدِ، لاتَزِلُّهُمُ الرّیاحُ الْعَواصِفِ، لایَمُلُّونَ مِنَ الْحَرْبِ وَلایَجْبُنُونَ، وَعَلَی اللهِ یَتَوَکَّلُونَ وَالْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ؛ مردی از قم مردم را به حق فرا می خواند، بر گرد او مردمانی جمع می شوند که همچون

۱- «آبه» یا «آوه» روستایی است در اطراف جعفرآباد که در میان قموساوه قرار دارد، و به نظر می رسد مردم صالح و شجاعی داشته است.

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۳۱، ح ۶۳.

قطعات آهن استوارند، طوفانها آنها را به لرزه نمی اندازد و از جنگ خسته نمی شوند و ترسی از خود نشان نمی دهند، بر خدا توکّل دارند وعاقبت از آنِ پرهیزکاران است».(۱)

۳۱. فضیلت دیگری برای اهل قم

یکی از راویان حدیث می گوید: خدمت امام صادق علیه السلام نشسته بودم که این آیه شریفه قرائت شد: (فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولاَهُمَـا بَعَثْنَا عَلَيْهِمْ عِبَاداً لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلاَلَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْداً مَّفْعُولا)(۲) سؤال کردم این افراد چه کسانی هستند؟ امام سه مرتبه فرمود: به خدا قسم آنها

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶، ح ۳۷ .

۲- سوره اسراء، آیه ۵. ترجمه: «هنگامی که نخستین وعده فرامی رسد، گروهی از بندگان پیکارجوی خود را بر ضد شما بر می انگیزم(تا شما را سخت درهم کوبند، حتی برای به دست آوردن مجرمان)خانه ها را جستجو می کنند، و این وعده ای است قطعی».

قمی ها هستند».(۱)

۳۲. حافظان دین

از ائمه اهل بیت علیهم السلام روایت شده که: «لَوْلاَ الْقُمیوُنَ لَضاعَ الدّینُ؛ اگر قمی ها نبودند دین ضایع می شد».(۲)

۳۳. انصار امامان علیهم السلام

امـام صادق علیه السـلام فرمود: «اَهْلُ خُراسانَ اَعْلامُنا، وَاَهْلُ قُمْ اَنْصارُنا؛ مردم خراسان اعلام و نشانه های ما، و اهالی قم یاوران ما هستند».(۳)

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶، ح ۴۰ .

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷، ح ۴۳ .

۳- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۴، ح ۳۰ .

۳۴. خوشا به حال قمی ها!

امام هشتم علیه السلام فرمود: «اِنَّ لِلْجَنَّهِ ثَمانِیَهَ اَبْوابٍ وَلِاَهْلِ قُمْ واحِدٌ مِنْها فَطُوبی لَهُمْ، فَطُوبی لَهُمْ، ثُمَّ طُوبی لَهُمْ؛ بهشت هشت دردارد که یکی ازآنهااختصاص به قمی هادارد. خوشابه حال آنها، خوشا به حال آنها، خوشا به حال آنها».(۱)

۳۵. غفران الهی برای اهل قم

امام صادق علیه السلام فرمود: «اَهْلُ قُمْ مَغْفُورٌ لَهُمْ؛ غفران الهی برای اهل قم است».(۲)

۳۶. خاستگاه شیعیان حقیقی

اباصلت می گوید: «خدمت امام رضا علیه السلام بودم، عدّه ای

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۵، ح ۳۳ .

۲- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۸، ح ۴۸ .

از مردم قم خدمت حضرت رسیده، و بر آن حضرت سلام کردند. حضرت جواب سلامشان را داد و آنها را گرامی داشت، سپس به آنها فرمود: مَرْحَباً بِکُمْ واَهْلاً! فَأَنْتُمْ شیعَتُنا حَقّاً؛ آفرین و درود بر شما! شما قمی ها شیعیان حقیقی ما هستید».(۱)

۳۷. مردم نجیب

حماد الناب می گوید: من و گروهی دیگر خدمت امام صادق علیه السلام بودیم که عمران بن عبدالله قمی وارد شد. امام با رویی باز از وی استقبال نمود و از حال وی پرسید و به او نیکی کرد. هنگامی که رفت از حضرتش پرسیدم: این شخص، که اینگونه با او رفتار خوب داشتید و احترامش کردید، که بود؟ امام فرمود: «مِنْ اَهْلِ بَیْتِ النُّجَباءِ - یعنی

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۳۱، ح ۶۲ .

اهل قم - ما اَرادَهُمْ جَبّارٌ مِنَ الْجَبابِرَهِ إلّا قَصَمَهُ اللّهُ!؛ وی ازمردم نجیب قم بود. مردمی که هرگاه ظالمین قصد سویی نسبت به آنهاداشته باشندخداوندآنهارادرهم می شکند».(۱)

۳۸. عمران بن عبدالله قمی

ابان بن عثمان می گوید: عمران بن عبدالله قمی وارد بر امام صادق علیه السلام شد. حضرت خطاب به او فرمود: «کَیْفَ اَنْتَ؟ وَکَیْفَ وُلْدُکَ؟ وَکَیْفَ اَهْلُکَ؟ وَکَیْفَ بَنُو عَمِّکَ؟ وَکَیْفَ اَهْلُ بَیْتِکَ؟ ثُمَّ حَدَّثَهُ مَلِیّاً. فَلَمّا خَرَجَ قیل لِاَبی عَبْدِاللهِ علیه السلام: مَنْ هذا؟ قالَ: نَجیبُ قُومِ النُّجَباءِ، ما نَصَبَ لَهُمْ جَبّارٌ اِلّا قَصَمَهُ اللهُ؛ حالت چطور است؟ فرزندانت چطورند؟ عموزادگانت چطورند؟ اهل بیت تو چگونه اند؟ سپس برای مدّتی طولانی با او سخن گفت. هنگامی که

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۱، ح ۱۸.

عمران از خدمت امام مرخص شد، کسی پرسید: این آقا (که اینقدر مورد احترام شما قرار گرفت) چه کسی بود؟ فرمود : فرد نجیبی از قوم نجباء (مردم قم) بود. مردمی که هرگاه ستمگری قصد بدی نسبت به آنها کند، خداوند او را درهم می شکند».(۱)

۳۹. مقام رفیع زکریا بن آدم رحمه الله

زکریّا ابن آدم قمی به امام رضا علیه السلام عرض کرد: ای مولا وسرورم! می خواهم از قم هجرت کنم، زیرا آدمهای سفیه ونادان در آنجا زیاد شده اند! امام فرمود: «لاتَفْعَلْ فَاِنَّ الْبَلاءَ یُدْفَعُ بِکَ عَنْ قُمْ کَما یُدْفَعُ الْبَلاءُ عَنْ اَهْلِ بَغْدادَ بِاَبِیالْحَسَنِ الْکاظِمِ؛ این کار را مکن؛ زیرا بلاها به خاطر

ص: ۹۰

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۱، ح ۱۹ .

تو از قم دفع می شود، همانگونه که از اهل بغداد به خاطر وجود (پدرم) امام کاظم علیه السلام دفع می گردد».(۱)

۴۰. ثواب نماز در مسجد مقدّس جمکران

مرحوم حاج میرزا حسین نوری در کتاب نجم الثاقب داستان بنای مسجد مقدّس جمکران را نقل کرده است. در همان حکایت که در بیداری واقع شده، نه در خواب، به نقل از امام زمان علیه السلام خطاب به حسن مثله جمکرانی آمده است: به مردم بگو به این مکان رغبت نشان دهند و آن را مغتنم بشمارند و در آنجا چهار رکعت نماز بگذارند. پس از بیان چگونگی چهار رکعت نماز فرمودند: «فَمَنْ صَلّاهُما فَکَاَنَّما صَلّی فی الْبَیْتِ الْعَتیقِ؛ هر کس این دو نماز را انجام دهد، گویا در کعبه نماز خوانده است».(۲)

ص: ۹۱

۱- بحارالانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۷، ح ۴۵ .
۲- مفاتیح نوین، ص ۱۰۶۲؛ النجم الثاقب، ص ۳۸۳-۳۸۸ .

فصل دوم: چهل سؤال مورد ابتلای مسافران

اشاره

مطابق با فتاوای حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدّظلّه)

ص: ۹۳

الف) نماز مسافر

سؤال ۱. نیّت نماز مسافر چگونه است؟

جواب: نیّت خاصّی ندارد؛ همین که نماز چهار رکعتی را دو رکعت بخواند؛ نماز مسافر محسوب می شود، حتّی اگر نیّت نماز تمام کند و قبل از پایان دو رکعت یادش بیاید ونیّت را برگرداند کافی است.

سؤال ۲. اگر شخصی مثلا ساعت هشت صبح به قم آید وقرار باشد ساعت سه بعد از ظهر به تهران باز گردد، نماز ظهر وعصر را در قم شکسته بجا آورد، یا صبر کند در تهران بطور کامل بخواند؟

جواب: اگر در سفر بخواند شکسته است و اگر در منزل بخواند تمام است، و نماز اوّل وقت مقدم است.

سؤال ۳. آیا در سفر می توان نماز استیجاری یا نماز

ص: ۹۵

قضای پدر و مادر مرحوم یا دیگر در گذشتگان را بجا آورد؟ در صورت جواز، شکسته است یا کامل؟

جواب: اشکالی ندارد، ونماز را به همان صورتی که قضا شده باید بجا آورد، یعنی اگر در وطن از آنها قضا شده در سفر باید کامل بجا آورید.

سؤال ۴. پس از اذان ظهر از وطن حرکت کردم و با این که می توانستم نماز ظهر و عصر را در وطن بخوانم آن را به شهر مقصد موکول کردم و قبل از غروب آفتاب به مقصد رسیدم ولی فراموش کردم نمازم را بخوانم، اکنون قضای آن را شکسته بجا آورم یا تمام؟ در عکس فرض مسأله حکم چیست؟

جواب: قضای آن در صورت اوّل شکسته و در صورت دوّم تمام است.

سؤال ۵. آیا مسافر می تواند نوافل نمازهای یومیّه را

ص: ۹۶

بجا آورد؟

جواب: می تواند نوافل نمازهای صبح و مغرب و نافله شب را بجا آورد.

سؤال ۶. مسافری در سفر نمازهای چهار رکعتی را تمام وروزه گرفته است، بعد فهمیده که در سفر باید نمازها را شکسته و روزه را ترک کند. آیا قضای نمازها و روزه های مذکور لازم است؟

جواب: اگر حکم سفر را به هیچ وجه نشنیده است قضا ندارد، ولی اگر شنیده و فراموش کرده احتیاط آن است که قضا کند.

سؤال ۷. فلسفه شکسته شدن نماز مسافر چیست؟

جواب: علیرغم تسهیلات زیادی که در مسافرتها ایجاد شده، حتّی در عصر و زمان ما سفر برای غالب مردم مشکلات روحی وجسمی مخصوص خود را

ص: ۹۷

دارد، بـدین جهت به ما دسـتور داده اند که نمازهای چهار رکعتی را در سـفر (البتّه با شـرایطی که در رساله ها آمده) شکسـته بخوانیم و ما باید تابع دستورات دین باشیم و احکام ناظر بر مشکلات غالب مردم است.

سؤال ۸. علاقه زیادی جهت تشـرّف به قم و زیارت مکان های مقدّس آن، و دیدار با علمای دین دارم؛ ولی پدر ومادرم اجازه نمی دهنـد که بـدون آنهـا سـفر کنم، آیا جلب رضایت آنها برای چنین سـفرهایی لازم است؟ و در صورت لزوم و عـدم جلب رضایتشان، نمازهایم شکسته است یا تمام؟

جواب: اگر آنها ناراحت می شونـد سـفر شـما جایز نیست ونمازتان تمام است، و اگر فقط امر و نهی می کنند امّا ناراحت نمی شوند اشکال ندارد.

ص: ۹۸

سؤال ۹. اینجانب هفته ای دو روز به محلّ تحصیل، که بیش از مسافت شرعی است، رفت و آمد دارم که طبق فتوای شما نمازم شکسته است. امّا اخیراً نذر کرده ام که چهل هفته شبهای چهارشنبه به مسجد جمکران مشرّف شده، و اعمالش را بجا آورم. در طول این چهل هفته، که هفته ای سه روز در سفر خواهم بود، نماز و روزه ام را در سفر تحصیلی و زیارتی چگونه بجا آورم؟

جواب: در تمام این سفرها نماز و روزه شما تمام است.

سؤال ۱۰. با توجّه به این که جنابعالی کسی که هفته ای یک روز به مسافت شرعی سفر می کند را کثیرالسفر نمی دانید و من هر هفته به زیارت حضرت معصومه علیها السلام ومسجد مقدّس جمکران مشرّف می شدم، آیا می توانم در این مسأله به فتوای مراجع بزرگواری که فتوی به کامل

بودن نماز می دهند رجوع کنم؟

جواب: با توجّه به این که ما در این مسأله فتوی داریم رجوع به غیر اشکال دارد.

ب) نماز جماعت

سؤال ۱۱. با توجّه به این که یکی از شرایط امام جماعت عدالت است، و ما مسافران شناختی از امامان جماعت اماکن متبرّکه نداریم، اقتدای به آنها چه حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که عدّه ای از مومنین ظاهرالصّلاح به وی اقتدا کرده باشند، یا در مساجد مهم شهر که - بدون تحقیق با کسی نماز نمی خوانند - بوده باشد می توان به او اقتدا کرد وفضیلت نماز جماعت را درک نمود.

سؤال ۱۲. اقامه نماز فرادی به هنگام نماز جماعت چه

حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که هتک نماز جماعت یا توهین به امام جماعت محسوب شود جایز نیست؛ در غیر این صورت اشکالی ندارد.

سؤال ۱۳. با توجّه به شکسته بودن نماز زائران مسافر، چنانچه چند صف نماز جماعت همه زائر باشند و در نماز ظهر وعصر و عشا در رکعت دوم سلام دهند سپس بلافاصله برخواسته و دو رکعت نماز قضای صبح نیّت کنند، آیا اتّصال صفهای بعدی برقرار می شود؟

جواب: اتّصال برقرار نمی شود، ولی نمازهای آنها خودبه خود فرادی می شود و صحیح است.

سؤال ۱۴. با توجّه به این که شرکت در نماز جمعه بر مسافران لازم نیست، آیا می توانند در اوّل وقت، نماز هر را به جماعت یا فرادی بخوانند،تا فضیلت نماز جماعت و اوّل

وقت را درک کنند؟

جواب: اشکالی ندارد؛ ولی تظاهر به جماعت در حضور مردم نکنند.

ج) امام زمان(عج)

سؤال ۱۵. آیا امام زمان علیه السلام همسر و فرزندانی دارد؟

جواب: مطابق آنچه از بعضی روایات وزیارتنامه های مربوط به آن حضرت استفاده می شود، ایشان همسر و فرزندانی دارند؛ امّا جزئیّات آن بر ما روشن نیست.

سؤال ۱۶. نظر شما در مورد جزیره خضرا چیست؟

جواب: داستان جزیره خضرا به طور دقیق بر هیچ کس روشن نیست؛ ولی امام عصر علیه السلام ویارانش حتماً در محلّی سکونت دارند.

ص: ۱۰۲

سؤال ۱۷. آیا دیدار با امام زمان علیه السلام ممکن است؟

جواب: دیـدار با آن حضـرت امکان پـذیر است، امّا غالب کسانی که چنین توفیقی پیـدا می کنند آن را برای دیگران نقل نمی کنند.

د) جمکران

مسـجد مقـدّس جمکران که در نزدیکی شـهر مقـدّس قم واقع شـده، به امر امـام زمـان علیه السـلام بنـا گردیـده و دارای آثـار وبرکات فراوانی است.

مرحوم حاج میرزا «حسـین نوری» در کتاب «نجم الثاقب» داستان بنای آن را نقل کرده است و در همان حکایت که در بیداری واقع شـده نه در خواب، به نقـل از امام زمان علیه السـلام خطاب به حسن مُثله جمکرانی آمـده است: به مردم بگو به این مکان رغبت نشان دهند و آن را مغتنم

ص: ۱۰۳

بشمارند و در آن جا چهار رکعت نماز بگذارند :

۱- دو رکعت نماز تحیّت مسجد که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و هفت مرتبه سوره «قل هو الله احد» بخوانند و هفت بار ذکر رکوع و در هر سجده هفت بار نیز ذکر سجود را بگویند (در رکوع هفت بار بگوید سبحان ربّی الْعظیم و بحمده و در سجده هفت بار بگوید سبحان ربّی الأعلی و بحمده).

۲- دو رکعت نماز امام زمان علیه السلام بخواند به این نحو که، در رکعت اوّل سوره «حمد» را آغاز کند و چون به جمله «ایّاک نعبد وایّاک نستعین» رسید، صد مرتبه آن را تکرار نماید وسپس بقیّه حمد را تا آخر بخواند (آنگاه یک مرتبه سوره «قل هو اللّه احد» را بخواند) و ذکر رکوع و سجود را هفت مرتبه بگوید و رکعت دوم را نیز به همین صورت انجام دهد. پس از نماز یک بار بگوید: لا اِلهَ اِلاَّ اللّه

ص: ۱۰۴

وسپس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگوید؛ آنگاه سر به سجده بگذارد و صد بار صلوات بفرستد.

امام زمان علیه السلام فرمود: «فَمَنْ صَلّاهُما فَکَاَنَّما صَلّی فِی الْبَیْتِ الْعَتیقِ؛ هر کس این دو نماز را (به این نحو) انجام دهد گویا در کعبه نماز خوانده است».(۱)

سؤال ۱۸. اگر در تعداد ذکرهایی که در نماز تحیّت ونماز آقا امام زمان علیه السلام باید به مقدار خاصّی تکرار شود، شک کنیم، بنا را بر بیشتر بگذاریم یا کمتر؟

جواب: بنا را بر کمتر بگذارید.

سؤال ۱۹. آیا در نماز تحیّت و نماز آقا امام زمان علیه السلام حتماً باید سوره توحید خوانده شود، یا از سوره های دیگر هم می توان استفاده کرد؟ در مورد ذکر رکوع و سجده نیز

۱- این داستان به طور مشروح در «نجم الثاقب» ص ۳۸۳ - ۳۸۸ آمدهاست.

«سبحان ربی العظیم وبحمده» و «سبحان ربی الاعلی وبحمده» خصوصیّت دارد، یا می توان ۲۱ بار «سبحان الله» گفت؟

جواب: تغییر آن مانعی ندارد؛ ولی بهتر آن است که به همان صورت باشد.

سؤال ۲۰. اقامه نماز امام زمان علیه السلام به هنگام نماز جماعت چه حکمی دارد؟

جواب: اشکالی ندارد، ولی بهتر این است که آن را رها کند وبه جماعت بپیوندد.

سؤال ۲۱. چنانچه به هنگام خواندن نماز تحیّت یا نماز آقا امام زمان علیه السلام نماز جماعت برپا شود، آیا برای درک فضیلت نماز جماعت می توان این نمازهای مستحبی را رها کرد، یا از مستحبّات آن صرفنظر نمود؟

جواب: مانعی ندارد.

ص: ۱۰۶

سؤال ۲۲. زنانی که عـذر شـرعی دارنـد و برای زیارت به قم سـفر کرده انـد، آیا می تواننـد وارد حرم حضـرت معصومه علیها السلام وحیاط مسجد مقدّس جمکران شوند؟

جواب: اشکالی ندارد، ولی در مسجد بالاسر حضرت معصومه علیها السلام نروند.

سؤال ۲۳. بـا توجّه به این که در فصل بهار و تابسـتان بسـیاری از خانواده ها در حیاط مسـجد مقـدّس جمکران استراحت کرده ودر همانجا نماز می خوانند و در بعضی مواقع خانم ها جلوتر از آقایان به نماز می ایستند، نمازشان چه حکمی دارد؟

جواب: در صورتی که حـدود پنج متر از همدیگر فاصـله داشـته باشـند اشـکالی ندارد، در غیر این صورت نماز کسـی که قبلاً وارد نماز شده صحیح ونماز دومی باطل است.

سؤال ۲۴. برخی از زائران مسجد مقدّس جمکران اصرار دارند که در محراب مسجد، نماز امام زمان علیه السلام را بخوانند، آیا آن مکان فضیلت خاصّی برای این منظور دارد؟

جواب: تفاوتی با قسمت های دیگر مسجد ندارد.

سؤال ۲۵. بسیاری از زوّار مسجد مقدّس جمکران به هنگام ورود به حیاط مسجد، دست بر سینه گذاشته و به حضرت مهدی علیه السلام سلام می دهند، و برخی نیز به هنگام خروج به سمت مسجد برگشته و این کار را تکرار می کنند، چه حکمی دارد؟

جواب: این کارها در احادیث و روایات وارد نشده است.

سؤال ۲۶. کارهای زیر، که باعث از بین رفتن حضور قلب نمازگزاران می شود، چه حکمی دارد؟

ص: ۱۰۸

۱. روشن بودن موبایل، ۲. خواندن دعاهای دسته جمعی، ۳. صدا کردن افرادی که خانواده آنها منتظرشان هستند، ۴. تقاضای صلوات از دیگران.

جواب: هر کاری که به حضور قلب نمازگزاران لطمه بزند باید ترک شود.

سؤال ۲۷. عریضه نویسی و انداختن آن در چاه مسجد مقدّس جمکران چه حکمی دارد؟

جواب: بهتر آن است که در شرایط فعلی به جای نوشتن عریضه سحرگاهان بیدار شوید و نماز شب بخوانید، سپس به ساحت قدس آن حضرت متوسّل شوید.

سؤال ۲۸. اگر هنگام تشرّف به مسجد مقدّس جمکران نماز واجب خود را نخوانده باشیم، و در آنجا به جماعت یا به صورت فرادی بخوانیم، سپس قصد خواندن نماز امام زمان علیه السلام را داشته باشیم، آیا خواندن نماز تحیّت هم لازم

است، یا فقط نماز امام زمان علیه السلام را بخوانیم؟

جواب: نماز تحیّت لازم نیست، ولی به نیّت رجا می توانید بخوانید.

سؤال ۲۹. چنانچه به هنگام خواندن نماز تحیّت مسجد مقدّس جمکران، یا نماز امام زمان علیه السلام فراموش کنیم ذکر رکوع یا سجده یا سوره توحید ومانند آن – که باید به مقدار معیّنی تکرار شود – را تکرار کنیم نماز چه حکمی دارد؟

جواب: اگر از محل آن گذشته اید وظیفه ای ندارید و نمازتان صحیح است.

سؤال ۳۰. با خانواده وعده گذاشته ایم که در ساعت معیّن حرکت کنیم. هنگام وعده فرا رسیده و من هنوز صد صلوات آخر نماز امام زمان علیه السلام را نخوانده ام. برای این که خلف وعده نکنم آیا می توانم صلواتها را در بین راه بگویم؟

جواب: اشکالی ندارد.

ص: ۱۱۰

ه) مسائل دیگر

سؤال ۳۱. با توجّه به این که در سفرهای زیارتی گاه فرصتی برای انجام نمازهای قضا به دست می آید، نمازهای قضا را چگونه باید بجا آورد؟

جواب: نماز قضا را باید به همان شکلی که قضا شده بجا آورید. اگر شکسته قضا شده، شکسته واگر به صورت تمام قضا شده، تمام بجا آورید. اگر نماز ظهر و عصر بوده آهسته، و اگر صبح و مغرب و عشا بوده مردان بلند بخوانند.

سؤال ۳۲. نوشتن خواب یا هر مطلب دیگری بر روی کتابهای موجود در اماکن مقدّسه چه حکمی دارد؟

جواب: جایز نیست.

سؤال ۳۳. گاه دیده می شود که مدّاحان محترم در مکان های زیارتی برخی از فقرات دعاها یا زیارتها را تکرار

می کنند، این کار چه حکمی دارد؟

جواب: لازم است دعا و زیارات به همان شکلی که از حضرات معصومین علیهم السلام برای ما نقل شده خوانده شود و چیزی از خودمان برآن نیفزائیم.

سؤال ۳۴. گاه برخی از مسافران اشیای قیمتی پیدا می کنند، که برای آنها امکان اعلان آن به گونه ای که در رساله های توضیح المسائل آمده نمی باشد،آیاهمین که آن را به محلّ اشیای گمشده تحویل دهند کفایت می کند، یا وظیفه دیگری دارند؟

جواب: در صورتی که راهی جز این نداشته باشند همین کار کافی است.

سؤال ۳۵. دوست دارم سیزده و چهارده و پانزده ماه رجب را به قم سفر کرده و در مسجد مقدّس جمکران معتکف شوم، ولی اقامت ده روز درقم برایم ممکن نیست.

ص: ۱۱۲

آیا می توانم با نذر معتکف شوم؟

جواب: اعتکاف در سفر با نذر اشکال دارد.

سؤال ۳۶. چنانچه یقین داشته باشم در طول سفر زیارتی به قم و جمکران مرتکب گناه یا گناهانی می شوم واگر در شهر خودم بمانم مرتکب آن گناهان نخواهم شد، چنین سفری چه حکمی دارد؟

جواب: چنین سفری را ترک کنید، ولی توجّه داشته باشید که دراین مسایل گرفتار وسواس نشوید.

سؤال ۳۷. تهیّه سوغاتی در سفرهای زیارتی چه حکمی دارد؟

جواب: در حدّ معقول و متعارف و به دور از اسراف مستحب است.

سؤال ۳۸. شخصی نذر کرده به مدّت یک ماه روزهای

چهارشـنبه را روزه بگیرد، در یکی از شب های چهارشـنبه به قم مسافرت کرده و روز چهارشـنبه قبل از ظهر نمی تواند به وطن بازگردد، آیا می تواند در سفر به نذرش عمل کند؟ اگر جواب منفی است چه وظیفه ای دارد؟

جواب: در صورتی که واقعاً توانایی ندارد، آن روز را احتیاطاً روزه می گیرد و بعداً قضا می کند.

سؤال **۳۹**. با توجّه به این که برخی از مسافرانی که به هتل ها و مسافرخانه ها می رونـد احکام شـرعی را رعایت نمی کنند، آیا لازم است از تماس دست و بدن مرطوب با اسباب و لوازم موجود در این مکان ها اجتناب شود؟

جواب:تایقین به نجاست نداشته باشید اجتناب لازم نیست.

سؤال **۴۰**. در صورتی که قسمتی از امکنه مقدّسه که مسجد نیست نجس شود، و خود قادر بر تطهیر آن نباشیم،

آیا لازم است به بقیّه زوّار ومسافران اطّلاع داده شود، یا باید به مسؤولین آن مکان گفته شود تا آنجا را تطهیر کنند؟

جواب: احتیاط آن است که به مسؤولین آنجا اطّلاع داده شود.

ص: ۱۱۵

فصل سوم: زیارات و ادعیه

اشاره

فصل سوم :(۱)

زیارات و ادعیّه

۱- مطالب این فصل از کتاب «مفاتیح نوین» گرفته شده است.

۱. زیارت حضرت معصومه علیها السلام

«علّامه مجلسی» رحمه الله می گوید: در بعضی از کتب زیارات آمده است: حضرت رضا علیه السلام به یکی از یارانش به نام «سعد اشعری» فرمود: نزد شما (اهل قم) قبری از ما هست، سعد می گوید: عرض کردم: فدایت شوم قبر فاطمه دختر امام موسی علیه السلام را می فرمایید؟ فرمود: آری! «مَنْ زارَها عارفاً بِحَقِّها فَلَهُ الجَنَّهُ؛ هر کس با معرفت او را زیارت کند بهشت برای اوست» هنگامی که نزد قبر آن بانو رسیدی بالای سر، رو به قبله بایست و ۳۴ مرتبه الله اکبر و۳۳ مرتبه سبحان الله و ۳۳ مرتبه الحمد الله بگو سپس این زیارت را بخوان :

ص: ۱۱۹

«اَلسَّلامُ عَلی آدَمَ صِفْوَهِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلی نُوحٍ نَبِیِّ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلی اِبْراهیمَ خَلیلِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلی مُوسی کَلیمِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلی عیسی رُوحِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا رَسُولَ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ خَلْقِاللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا صَفِیَّاللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ خاتَمَ النَّبِیّینَ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمیرَ الْمُؤْمِنینَ عَلِیَّ بْنَ اَبیطالِبٍ، وَصِیَّ رَسُولِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا فاطِمَهُ سَیِّدَهَ نِساءِ الْعالَمینَ، اَلسَّلامُ عَلَیْکُما یا سِبْطَیْ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، وَسَیِّدَیْ شَبابِ اَهْلِ الْجَنَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ سَیِّدَ

الْعابِدينَ، وَقُرَّهَ عَيْنِالنّاظِرينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ باقِرِ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِیِّ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصّادِقَ الْبآرَّ الْامينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْکَ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ الطّاهِرَ الطُّهْرَ، اَلسَّلامُ عَلَيْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسَی الرِّضا الْمُرْتَضی، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ التَّقِیَّ، اَلسَّلامُ عَلَيْکَ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّقِیَّ النّاصِحَ الامينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْکَ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَلسَّلامُ عَلَی الْوَصِیِّ مِنْ بَعْدِهِ، اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی نُورِکَ وَسِراجِکَ، وَوَلِیِّ وَلِیِّکَ، وَوَصِیِّ وَصِیِّکَ، وَحُجَّتِکَ عَلی خَلْقِکَ،

ص: ۱۲۱

اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ رَسُولِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ فاطِمَهَ وَخَدیجَهَ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ اَمیرِالْمُؤْمِنینَ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ الْحَسَنِ وَالْحُسَیْنِ اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ وَلِیِّ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا اُخْتَ وَلِیِّ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا عَمَّهَ وَلِیِّاللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ یا بِنْتَ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ وَرَحْمَهُ اللهِ وَبَرَکاتُهُ، اَلسَّلامُ عَلَیْکِ عَرَّفَ اللهُ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ فِی الْجَنَّهِ، وَحَشَرَنا فی زُمْرَتِکُمْ، وَاَوْرَدَنا حَوْضَ نَبِیِّکُمْ، وَسَقانا بِکَاْسِ جَدِّکُمْ مِنْ یَدِ عَلِیِّ بْنِ اَبیطالِبٍ صَلَواتُ اللهِ عَلَیْکُمْ، اَسْئَلُ اللهَ اَنْ یُرِیَنا فیکُمُ السُّرُورَ

ص: ۱۲۲

وَالْفَرَجِ، وَاَنْ یَجْمَعَنـا وَاِیّـاکُمْ فی زُمْرَهِ جَـدِّکُم مُحَمَّدٍ صَـلَّی اللهُ عَلَیْـهِ وَآلِـهِ، وَاَنْ لایَسْـلُبَنا مَعْرِفَتَکَمْ، اِنَّهُ وَلِیٌّ قَـدیرٌ، اَتَقَرَّبُ اِلَی اللهِ بِحُبِّکُمْ، وَالْبرآئَهِ مِنْ اَعْـداآئِکُمْ، وَالتَّسْـلیم اِلَی اللهِ راضِـیاً بِهِ غَیْرَ مُنْکِرٍ وَلا مُسْـتَکْبِرٍ، و عَلی یَقینِ ما اَتی بِهِ مُحَمَّدٌ وَبِهِ راضٍ، نَطْلُبُ بِذلِکَ وَجْهَکَ یا سَیِّدی، اَللّهُمَّ وَرِضاکَ وَالدّارَ الْاخِرَهَ، یا فاطِمَهُ اشْفَعی لی فِی الْجَنَّهِ، فَاِنَّ لَکِ عِنْدَ اللهِ شَاْناً مِنَ الشَّاْنِ، اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ اَنْ تَخْتِمَ لی بِالسَّعادَهِ، فَلا تَسْلُبْ مِنّی ما اَنَا فیهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّهَ اِلّا بِاللهِ الْعَلِیِّ الْعَظیمِ، اَللّهُمَّ

اسْتَجِبْ لَنا، وَتَقَبَّلْهُ بِكَرَمِکَ وَعِزَّتِکَ، وَبِرَحْمَتِکَ وَعافِيَتِکَ، وَصَلَّى اللهُ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اَجْمَعينَ، وَسَلَّمَ تَسْليماً يا اَرْحَمَ الرّاحِمينَ».(۱)

۲. زیارت آل یاسین

«شیخ جلیل، احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی» در کتاب شریف «احتجاج» روایت کرده که از ناحیه مقدّس حضرت مهدی علیه السلام زیارت زیر در پاسخ نامه «محمّد حمیری» آمده است که زیارتی است بسیار عالی و پرمحتوا (و در سرداب مقدس وغیر آن می توان از آن استفاده کرد)، آن حضرت فرمود: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ، لا لِاَمْرِهِ

۱- بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۶۶، ح ۴ .

تَعْقِلُونَ، وَ لا ـ مِنْ اَوْلِیـائِهِ تَقْبَلُونَ، حِكْمَةٌ بـالِغَةٌ فَمـا تُغْنِی النُّذُرُ عَنْ قَوْم لا ـ یُؤْمِنُونَ، اَلسَّلامُ عَلَیْنا وَ عَلی عِبادِ اللهِ الصّالِحینَ. هر گاه خواستید بوسیله ما به خدا، و به سوی ما توجّه کنید، این زیارت را بخوانید.

این زیارت مطابق نقل «بحارالانوار» چنین است :

«سَـلامٌ عَلی آلِ یس، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یـا داعِیَ اللهِ وَرَبّانِیَّ آیاتِهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یا بابَ اللهِ وَدَیّانَ دینِهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یا خَلیفَةَ اللهِ وَناصِرَ حَقِّهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یـا حُجَّةَ اللهِ وَدَلیـلَ اِرادَتِهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یا تالِیَ كِتابِ اللهِ وَتَرْجُمانَهُ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ فی آناءِ لَیْلِكَ وَاَطْرافِ نَهارِكَ، اَلسَّلامُ عَلَیْكَ یا بَقِیَّةَ اللهِ

فی اَرْضِهِ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ یا میثاقَ اللهِ الَّذی اَخَذَهُ وَوَكَّدَهُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ یا وَعْدَ اللهِ الَّذی ضَمِنَهُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ اَیُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمَصْبُوبُ، وَالْغَوْثُ وَالرَّحْمَةُ الْواسِعَةُ، وَعْداً غَیْرَ مَكْذُوبٍ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تَقُومُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تَقْعُدُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تَقْرَءُ وَتُبَیِّنُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تُصَلّی وَتَقْنُتُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تَرْكَعُ وَتَسْجُدُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تُهَلِّلُ وَتُكَبِّرُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ حینَ تُصْبِحُ وَتُمْسی، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ فِی اللَّیْلِ اِذا

يَغْشی، وَالنَّهارِ اِذا تَجَلّی، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الْاِمامُ الْمَاْمُونُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَاْمُولُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ بِجَوامِعِ السَّلامِ، اُشْهِدُكَ يا مَوْلایَ اَنّی اَشْهَدُ اَنْ لا اِلهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لاشَرِيكَ لَهُ، وَاَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لا حَبيبَ اِلَّا هُوَ وَاَهْلُهُ، وَاُشْهِدُكَ يا مَوْلایَ اَنَّ عَلِيّاً اَميرَ الْمُؤْمِنينَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَيْنَ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَمُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُوسی حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ

ص: ۱۲۷

حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَاَشْـهَدُ اَنَّکَ حُجَّهُ اللهِ، اَنْتُمُ الاَوَّلُ وَالاْخِرُ، وَ اَنَّ رَجْعَتَکَمْ حَقٌّ لا رَیْبَ فیها، یَوْمَ لا یَنْفَعُ نَفْساً ایمانُها، لَمْ تَکُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ کَسَبَتْ فی ایمانِها خَیْراً، وَاَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَاَنَّ ناکِراً وَنَکیراً حَقٌّ، وَاَشْـهَدُ اَنَّ النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبَعْثَ حَقٌّ، وَاَنَّ الصِّراطَ حَقٌّ، وَالْمِرْصادَ حَقٌّ، وَالْمیزانَ حَقٌّ، وَالْحَشْرَ حَقٌّ، وَالْحِسابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّهَ وَالنّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ وَالْوَعیدَ بِهِما حَقٌّ، یا مَوْلایَ شَقِیَ مَنْ خالَفَکُمْ، وَسَعِدَ مَنْ اَطاعَکُمْ، فَاشْهَدْ عَلی ما اَشْهَدْتُکَ عَلَیْهِ، وَ اَنَا وَلِیٌّ لَکَ، بَرِیٌّ

ص: ۱۲۸

مِنْ عَدُوِّكَ، فَالْحَقُّ ما رَضيتُمُوهُ، وَ الْباطِلُ ما اَسْخَطْتُمُوهُ، وَالْمَعْرُوفُ ما اَمَرْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْكَرُ ما نَهَيْتُمْ عَنْهُ، فَنَفْسى مُؤْمِنَةٌ بِاللهِ وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ وَبِاَميرِالْمُؤْمِنينَ، وَبِكُمْ يا مَوْلاىَ، اَوَّلِكُمْ وَآخِرِكُمْ، وَنُصْرَتى مُعَدَّةٌ لَكُمْ، وَمَوَدَّتى خالِصَةٌ لَكُمْ، آمينَ آمينَ *

آنگاه اين دعا خوانده شود: اَللّهُمَّ اِنّى اَسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّىَ عَلى مُحَمَّدٍ نَبِىِّ رَحْمَتِكَ، وَكَلِمَةِ نُورِكَ، وَاَنْ تَمْلَاَ قَلْبى نُورَ الْيَقينِ، وَصَدْرى نُورَ الْايمانِ، وَفِكْرى نُورَ النِّيّاتِ، وَعَزْمى نُورَ الْعِلْمِ، وَقُوَّتى نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسانى نُورَ

ص: ۱۲۹

الصِّدْقِ، وَدینی نُورَ الْبَصآئِرِ مِنْ عِنْدِکَ، وَبَصَری نُورَ الضِّیآءِ، وَسَمْعی نُورَ الْحِکْمَهِ، وَمَوَدَّتی نُورَ الْمُوالاهِ لِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، حَتّی اَلْقاکَ وَقَدْ وَفَیْتُ بِعَهْدِکَ وَمیثاقِکَ، فَتُغَشّیَنی رَحْمَتَکَ، یا وَلِیُّ یا حَمیدُ، اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ حُجَّتِکَ فی اَرْضِکَ، وَخَلیفَتِکَ فی بِلادِکَ، وَالدّاعی اِلی سَبیلِکَ، وَالْقآئِمِ بِقِسْطِکَ، وَالثّآئِرِ بِاَمْرِکَ، وَلِیِّ الْمُؤْمِنینَ، وَبَوارِ الْکافِرینَ، وَمُجَلِّی الظُّلْمَهِ، وَمُنیرِ الْحَقِّ، وَالنّاطِقِ بِالْحِکْمَهِ وَالصِّدْقِ، وَکَلِمَتِکَ التّآمَّهِ فی اَرْضِکَ، اَلْمُرْتَقِبِ الْخآئِفِ،

ص: ۱۳۰

وَالْوَلِیِّ النّاصِحِ، سَفینَهِ النَّجاهِ، وَعَلَم الْهُدی، وَنُورِ اَبْصارِ الْوَری، وَ خَیْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی، وَ مُجَلِّی الْعَمی، اَلَّذی یَمْلَاَ الْاَرْضَ عَدْلاً وَقِسْطاً، کَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً، اِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ، اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیِّکَ وَابْنِ اَوْلِیآئِکَ الَّذینَ فَرَضْتَ طاعَتَهُمْ، وَاَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَاَذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهیراً، اَللّهُمَّ انْصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدینِکَ، وَانْصُرْ بِهِ اَوْلِیآئَکَ، وَ اَوْلِیآئَهُ وَشیعَتَهُ وَاَنْصارَهُ، وَاجْعَلْنا مِنْهُمْ، اَللّهُمَّ اَعِذْهُ مِنْ شَرِّ کُلِّ باغٍ وَطاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمیعِ خَلْقِکَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ

بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمينِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَاحْرُسْهُ وَامْنَعْهُ مِنْ اَنْ يُوصَلَ اِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فيهِ رَسُولَكَ، وَآلَ رَسُولِكَ، وَاَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَاَيِّدْهُ بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِريهِ، وَاخْذُلْ خاذِليهِ، وَاقْصِمْ قاصِميهِ، وَاقْصِمْ بِهِ جَبابِرَةَ الْكُفْرِ، وَاقْتُلْ بِهِ الْكُفّارَ وَالْمُنافِقينَ، وَجَميعَ الْمُلْحِدينَ حَيْثُ كانُوا مِنْ مَشارِقِ الْاَرْضِ وَ مَغارِبِها، بَرِّها وَبَحْرِها، وَامْلَأْ بِهِ الْاَرْضَ عَدْلاً، وَاَظْهِرْ بِهِ دينَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَاجْعَلْنِى اللّهُمَّ مِنْ اَنْصارِهِ وَ اَعْوانِهِ، وَ اَتْباعِهِ وَشيعَتِهِ، وَاَرِنى فى آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ

السَّلامُ ما يَاْمُلُونَ، وَفی عَدُوِّهِمْ ما یَحْذَرُونَ، اِلهَ الْحَقِّ آمینَ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْاِکْرامِ، یا اَرْحَمَ الرّاحِمینَ».(۱)

یادآوری: این زیارت از زیارات مطلقه است واختصاصی به سرداب مقدّس ندارد، لذا در هر زمان

- مخصوصاً عصر جمعه - می توان آن را خواند.

۳. زیارت عاشورا

در فضیلت این زیارت همین بس که بر خلاف سایر زیارات که از معصومین علیهم السلام نقل شده، این زیارت به شکل حدیث قدسی روایت شده است، یعنی ائمّه هدی علیهم السلام آن را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده اند، و جبرئیل امین آن را از

۱- بحارالانوا، ج ۹۹، ص ۸۱، ح ۱ .

سوی خداوند برای او آورده است.

اضافه بر این، طبق روایتی از امام صادق علیه السلام، آن حضرت واجداد معصومش : ضمانت کرده اند هر کس این زیارت را ودعای بعد از آن را بخواند، زیارتش مقبول درگاه خداوند ودعایش مستجاب و اهل بهشت خواهد بود و حتّی شفاعتش در حقّ دیگران پذیرفته خواهد شد.(۱)

خلاصه هر قدر در فضیلت این زیارت گفته شود کم است، ولی نباید فراموش کرد که شرطِ گرفتن نتیجه آن است که زایر محتوای زیارت را درک کند و در مسیر آن حرکت نماید.

متن زیارت عاشورا

«اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَباعَبْدِاللهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ

۱- بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۳۰۰ ؛ مصباح المتهجّد، ص ۷۸۱.

يَابْنَ رَسُولِ اللهِ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ اَميرِ الْمُؤْمِنينَ، وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيّينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يَابْنَ فاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسآءِ الْعالَمينَ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ يا ثارَ اللهِ وَابْنَ ثارِهِ، وَالْوِتْرَ الْمَوْتُورَ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ وَعَلَى الاَرْواحِ الَّتى حَلَّتْ بِفِنآئِكَ، عَلَيْكُمْ مِنّى جَميعاً سَلامُ اللهِ اَبَداً ما بَقيتُ وَبَقِىَ اللَّيْلُ وَالنَّهارُ، يا اَباعَبْدِاللهِ لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِيَّةُ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتِ الْمُصيبَةُ بِكَ عَلَيْنا وَعَلى جَميعِ اَهْلِالاِْسْلامِ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتْ مُصيبَتُكَ فِى السَّمواتِ، عَلى جَميعِ اَهْلِ السَّمواتِ، فَلَعَنَ اللهُ اُمَّةً اَسَّسَتْ اَساسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ

عَلَيْكَـمْ اَهْـلَ الْبَيْتِ، وَلَعَنَ اللهُ اُمَّةً دَفَعَتْكَمْ عَنْ مَقـامِكَمْ، وَاَزالَتْكَمْ عَنْ مَراتِبِكَمُ الَّتى رَتَّبَكَمُ اللهُ فيهـا، وَلَعَنَ اللهُ اُمَّةً قَتَلَتْكَمْ، وَلَعَنَ اللهُ الْمُمَهِّدينَ لَهُمْ بِالتَّمْكينِ مِنْ قِتـالِكُمْ، بَرِئْتُ اِلَى اللهِ وَاِلَيْكُمْ مِنْهُمْ، وَمِنْ اَشْـياعِهِمْ وَاَتْبـاعِهِمْ وَاَوْلِيـآئِهِم، يا اَباعَبْدِاللهِ اِنّى سِلْمٌ لِمَنْ سـالَمَكُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حـارَبَكُمْ اِلى يَوْمِ الْقِيـامَهِ، وَلَعَنَ اللهُ آلَ زِيـادٍ وَآلَ مَرْوانَ، وَلَعَنَ اللهُ بَنياُمَيَّهَ قاطِبَهً، وَلَعَنَ اللهُ ابْنَ مَرْجانَهَ، وَلَعَنَ اللهُ عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ، وَلَعَنَ اللهُ شِمْراً، وَلَعَنَ اللهُ اُمَّهً اَسْرَجَتْ وَاَلْجَمَتْ وَتَنَقَّبَتْ لِقِتالِكَ، بِاَبى اَنْتَ وَاُمّى، لَقَدْ عَظُمَ

مُصابی بِکَ، فَاَسْئَلُاللهَ الَّذی اَکْرَمَ مَقامَکَ وَاَکْرَمَنی بِکَ، اَنْ یَرْزُقَنی طَلَبَ ثارِکَ مَعَ اِمامٍ مَنْصُورٍ مِنْ اَهْلِ بَیْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اَللّهُمَّ اجْعَلْنی عِنْدَکَ وَجیهاً بِالْحُسَیْنِ عَلَیْهِ السَّلامُ فِی الدُّنْیا وَالاْخِرَهِ، یا اَبا عَبْدِاللهِ، اِنّی اَتَقَرَّبُ اِلی اللهِ وَاِلی رَسُولِهِ، وَاِلی اَمیرِالْمُؤْمِنینَ وَاِلی فاطِمَهَ، وَاِلَی الْحَسَنِ وَاِلَیْکَ بِمُوالاتِکَ، وَبِالْبَرآئَهِ مِمَّنْ اَسَّسَ اَساسَ ذلِکَ، وَبَنی عَلَیْهِ بُنْیانَهُ، وَجَری فی ظُلْمِهِ وَجَوْرِهِ عَلَیْکُمْ، وَعلی اَشْیاعِکُمْ، بَرِئْتُ اِلَی اللهِ وَاِلَیْکُمْ مِنْهُمْ، وَاَتَقَرَّبُ اِلَی اللهِ، ثُمَّ اِلَیْکُمْ بِمُوالاتِکُمْ

وَمُوالاهِ وَلِيِّكَمْ، وَبِالْبَراَئَهِ مِنْ اَعْدآئِكَمْ وَالنّاصِبينَ لَكَمُ الْحَرْبَ، وَبِالْبَراَئَهِ مِنْ اَشْياعِهِمْ وَاَتْباعِهِمْ، اِنّی سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَكَمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبَكُمْ، وَوَلِیٌّ لِمَنْ والاكُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عاداكُمْ، فَاَسْئَلُ اللهَ الَّذی اَكْرَمَنی بِمَعْرِفَتِكُمْ وَمَعْرِفَهِ اَوْلِیآئِكُمْ، وَرَزَقَنِی الْبَراَئَهَ مِنْ اَعْدآئِكُمْ، اَنْ یَجْعَلَنی مَعَكُمْ فِی الدُّنْیا وَالاْخِرَهِ، وَاَنْ یُثَبِّتَ لی عِنْدَكُمْ قَدَمَ صِدْقٍ فِی الدُّنْیا وَالاْخِرَهِ، وَاَسْئَلُهُ اَنْ یُبَلِّغَنِی الْمَقامَ الْمَحْمُودَ لَكُمْ عِنْدَاللهِ، وَ اَنْ یَرْزُقَنی طَلَبَ ثاری مَعَاِمامٍ هُدیً ظاهِرٍ ناطِقٍ بِالْحَقِّ مِنْكُمْ، وَاَسْئَلُ اللهَ

بِحَقِّكَمْ وَبِالشَّاْنِ الَّذى لَكَمْ عِنْدَهُ، اَنْ يُعْطِيَنى بِمُصابى بِكَمْ اَفْضَلَ ما يُعْطى مُصاباً بِمُصيبَتِهِ، مُصيبَةً ما اَعْظَمَها وَاَعْظَمَ رَزِيَّتَها فِى الْاِسْلامِ، وَفى جَميعِ السَّمواتِ وَالْاَرْضِ، اَللّهُمَّ اجْعَلْنى فى مَقامى هذا مِمَّنْ تَنالُهُ مِنْكَ صَلَواتٌ وَرَحْمَةٌ وَمَغْفِرَةٌ، اَللّهُمَّ اجْعَلْ مَحْياىَ مَحْيا مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَمَماتى مَماتَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، اَللّهُمَّ اِنَّ هذا يَوْمٌ تَبَرَّكَتْ بِهِ بَنُو اُمَيَّةَ، وَابْنُ آكِلَهِ الْاَكبادِ، اَللَّعينُ ابْنُ اللَّعينِ، عَلى لِسانِكَ وَلِسانِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فى كُلِّ مَوْطِنٍ وَمَوْقِفٍ وَقَفَ فيهِ نَبِيُّكَ

صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، اَللّهُمَّ الْعَنْ اَبا سُفْیانَ وَمُعویَهَ وَ یَزیدَ بْنَ مُعاوِیَهَ، عَلَیْهِمْ مِنْکَ اللَّعْنَهُ اَبَدَ الْاَبِدینَ، وَهذا یَوْمٌ فَرِحَتْ بِهِ آلُ زِیادٍ وَآلُ مَرْوانَ بِقَتْلِهِمُ الْحُسَیْنَ صَلَواتُاللهِ عَلَیْهِ، اَللّهُمَّ فَضاعِفْ عَلَیْهِمُ اللَّعْنَ مِنْکَ وَالْعَذابَ، اَللّهُمَّ اِنّی اَتَقَرَّبُ اِلَیْکَ فی هذَا الْیَوْمِ، وَفی مَوْقِفی هذا وَاَیّامِ حَیاتی، بِالْبَرآئَهِ مِنْهُمْ وَاللَّعْنَهِ عَلَیْهِمْ، وَبِالْمُوالاتِ لِنَبِیِّکَ وَ آلِ نَبِیِّکَ عَلَیْهِ وَعَلَیْهِمُ اَلسَّلامُ * سپس صد مرتبه می گویی: اَللّهُمَّ الْعَنْ اَوَّلَ ظالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَآخِرَ تابِعٍ لَهُ عَلی ذلِکَ، اَللّهُمَّ الْعَنِ

ص: ۱۴۰

الْعِصابَهَ الَّتی جاهَدَتِ الْحُسَیْنَ، وَشایَعَتْ وَبایَعَتْ وَتابَعَتْ عَلی قَتْلِهِ، اَللّهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمیعاً * آنگاه صد مرتبه می گویی: اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَباعَبْدِاللهِ، وَعَلَی الاَرْواحِ الَّتی حَلَّتْ بِفِنآئِکَ، عَلَیْکَ مِنّی سَلامُ اللهِ اَبَداً ما بَقیتُ وَبَقِیَ اللَّیْلُ وَالنَّهارُ، وَلا جَعَلَهُ اللهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنّی لِزِیارَتِکُمْ، اَلسَّلامُ عَلَی الْحُسَیْنِ، وَعَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ، وَعَلی اَوْلادِ الْحُسَیْنِ، وَعَلی اَصْحابِ الْحُسَیْنِ

* سپس می گویی: اَللّهُمَّ خُصَّ اَنْتَ اَوَّلَ ظالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنّی، وَابْدَأْ بِهِ اَوَّلاً ثُمَّ الثّانِیَ وَالثّالِثَ وَالرّابِعَ، اَللّهُمَّ الْعَنْ یَزیدَ خامِساً، وَالْعَنْ

ص: ۱۴۱

عُبَیْدَ اللهِ بْنَ زِیادٍ وَابْنَ مَرْجانَهَ وَعُمَرَ بْنَ سَعْدٍ وَشِمْراً، وَآلَ اَبی سُفْیانَ وَ آلَ زِیادٍ وَآلَ مَرْوانَ اِلی یَوْمِ الْقِیمَهِ * آنگاه به سجده می روی و می گویی: اَللّهُمَّ لَکَ الْحَمْدُ حَمْدَ الشّاکِرینَ لَکَ عَلی مُصابِهِمْ، اَلْحَمْدُ للهِ عَلی عَظیمِ رَزِیَّتی،اَللّهُمَّ ارْزُقْنی شَفاعَهَ الْحُسَیْنِ یَوْمَ الْوُرُودِ، وَثَبِّتْ لی قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَکَ مَعَ الْحُسَیْنِ وَاَصْحابِ الْحُسَیْنِ، اَلَّذینَ بَذَلُوا مُهَجَهُمْ دُونَ الْحُسَیْنِ عَلَیْهِالسَّلامُ».(۱)

ص: ۱۴۲

۱- مصباح المتهجّد، ص ۷۷۳؛ رجوع شود به: کامل الزیارات، باب ۷۱،ص ۱۷۶، ح ۸ ؛ مزار کبیر، ص ۴۸۰ (با اندکی تفاوت).

یادآوری

۱. از روایت علقمه از امام باقر علیه السـلام اسـتفاده می شود که این زیارت برای دور و نزدیک هر دو وارد شـده است وخوب است در ابتدا سلامی به حضرت دهند و دو رکعت نماز بخوانند و سپس شروع به خواندن زیارت کنند.(۱)

۲. کسانی که موفّق به گفتن صـد مرتبه لعن و سـلام نباشـند، می توانند به یک مرتبه (به قصد رجا) قناعت کنند ودر روایتی از امام هادی علیه السلام در مورد چنین اشخاصی آمده است که هر کس لعن و سلام زیارت عاشورا را یک بار بخواند و پس از لعن نود ونه بار بگوید: «اَللّهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمِیعاً» و پس از سـلام نیز نود ونه بار بگوید: «اَلسَّلامُ عَلَی الْحُسَـیْنِ وَعَلی عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ وَعَلی اَوْلاَدِ الْحُسَیْنِ وَعَلی اَصْحابِ الْحُسَیْنِ» کفایت می کند.(۲)

ص: ۱۴۳

۱- مصباح المتهجّد، ص ۷۷۳ ؛ کامل الزیارات، ص ۱۷۵.

۲- رجوع شود به: الـذریعه، ج ۱۵، ص ۲۹؛ کتاب «ربع قرن مع العلامهالأمینی»، ص ۲۳۱ ؛ ادب الزائر، نوشته علامه امینی، ص ۱۲۷.برخی چنین تصوّر کرده انـد که اگر یک بار لعن و سـلام را بگوینـد، سپسـبه دنبال هر کدام از لعن و سـلام، جمله «تِسْعاً وَتِسْعینَ مَرَّةً» را اضافهکنند کفایت می کند، در حالی که ظاهر روایت همان است که در بالا ذکرشد.

۴. دعای توسّل

مقصود از «توسّل» در این جا، وسیله قرار دادن انسانهای شایسته و صالح، در پیشگاه خدا و طلب چیزی از خدا به خاطر آنان است که مورد سفارش قرآن و روایات اسلامی قرار گرفته است (بخشنده نعمتها خداست و آن بزرگواران در پیشگاه او شفاعت می کنند). قرآن کریم می فرماید: «(یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیْهِ الْوَسیلَهَ)؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله ای برای تقرّب به خدا انتخاب نمایید».(۱) البتّه

وسیله تقرّب به خدا، امور گوناگونی است - همان گونه که در

ص: ۱۴۴

۱- سوره مائده، آیه ۳۵.

روایات تصریح شده است - که از جمله آنها، شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح نزد خداوند می باشد. قرآن کریم به طور روشن به رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: «اگر گنه کاران به محضرت آیند و از خدا طلب آمرزش نمایند و تو نیز برای آنها طلب عفو کنی، مشمول رحمت و عفو خدا خواهند شد».(۱) در روایات فراوانی از طریق شیعه و سنّی،

مسأله توسّل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام مطرح شده و مورد سفارش قرار گرفته است و آنها که منکر توسّل هستند به خاطر کمی اطّلاعات و یا بی اطّلاعی آنها از آیات قرآن و روایات اسلامی است.(۲) مرحوم «علّامه مجلسی»

فرموده است که در برخی از کتابهای معتبر آمده است که

۱- سوره نساء، آیه ۶۴.

۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه، به تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۳۶۳ بهبعد (ذیل آیه ۳۵ سوره مائده) و ج ۱۲ ص ۱۶۶ و دیگر کتب مراجعهشود.

جناب «شیخ صدوق» این دعای توسّل را از ائمّه علیهم السلام روایت کرده و گفته است: «این دعا را برای هر حاجتی که خواندم به زودی به اجابت رسید».(۱)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحیمِ

«اَللّهُمَّ اِنّی اَسْئَلُکَ وَاَتَوَجَّهُ اِلَیْکَ بِنَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِ، مُحَمَّدٍ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یا اَبَا الْقاسِمِ یا رَسُولَ اللهِ، یا اِمامَ الرَّحْمَهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَ

۱- بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷.

اللهِ، یا اَبَا الْحَسَنِ یا اَمیرَالْمُؤْمِنینَ، یا عَلِیَّ بْنَ اَبیطالِبٍ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا فاطِمَهُ الزَّهْرآءُ یا بِنْتَ مُحَمَّدٍ، یا قُرَّهَ عَیْنِ الرَّسُولِ، یا سَیِّدَتَنا وَمَوْلاتَنا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکِ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکِ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهَهً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعی لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَبا مُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الْمُجْتَبی یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا

تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَباعَبْدِاللهِ یاحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الشَّهیدُ یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَباالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، یا زَیْنَ الْعابِدینَ یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ

ص: ۱۴۸

بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنـا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَبا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الْباقِرُ یا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یـا اَبـا عَبْدِ اللهِ یـا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، اَیُّهَا الصّادِقُ یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّاتَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَبَا الْحَسَنِ یا مُوسَی بْنَ

جَعْفَرٍ، اَیُّهَا الْکاظِمُ یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا اَبَاالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسی، اَیُّهَا الرِّضا یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللهِ، یا اَبا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا التَّقِیُّ الْجَوادُ یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا

سَيِّدَنا وَمَوْلينا،اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْـفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ اِلَى اللهِ، وَ قَـدَّمْناکَ بَيْنَ يَـدَیْ حاجاتِنا، يا وَجيهاً عِنْـدَاللهِ، اِشْـفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، يا اَبَا الْحَسَنِ ياعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، اَيُّهَا الْهادِی النَّقِیُّ يَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، يا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، يا سَـيِّدَنا وَمَوْلينا،اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَيْنَ يَدَیْ حاجاتِنا، يا وَجيهاً عِنْدَاللهِ، اِشْـفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، يا اَبا مُحَمَّدٍ يا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، اَيُّهَا الزَّكِیُّ الْعَسْـكَرِیُّ يَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، يا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، يا سَيِّدَنا وَمَوْلينا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِكَ اِلَی اللهِ،

ص: ۱۵۱

وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَاللهِ، یا وَصِیَّ الْحَسَنِ وَالْخَلَفَ الْحُجَّهَ، اَیُّهَا الْقآئِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِیُّ، یَا بْنَ رَسُولِ اللهِ، یا حُجَّهَ اللهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللهِ، اِشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللهِ» سپس حاجت خود را بخواهد که ان شاءالله برآورده می شود.

در روایت دیگری(۱) آمده است که بعد از این بگوید :

«یا سادَتی وَمَوالِیَّ، اِنّی تَوَجَّهْتُ بِکُمْ

ص: ۱۵۲

۱- بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۳۴۹، ح ۹.

اَئِمَّتی وَعُدَّتی لِیَوْم فَقْری وَحاجَتی اِلَی اللهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِکَمْ اِلَی اللهِ، وَ اسْتَشْـفَعْتُ بِکَمْ اِلَی اللهِ، فَاشْفَعُوا لی عِنْدَاللهِ، وَاسْتَنْقِذُونی مِنْ ذُنُوبی عِنْدَاللهِ، فَاِنَّکُمْ وَسیلَتی اِلَی اللهِ، وَبِحُبِّکُمْ وَبِقُرْبِکُمْ اَرْجُو نَجاةً مِنَ اللهِ، فَکُونُوا عِنْدَاللهِ رَجآئی، یا سادَتی یا اَوْلِیآءَ اللهِ، صَلَّی اللهُ عَلَیْهِمْ اَجْمَعینَ، وَلَعَنَ اللهُ اَعْدآءَ اللهِ ظالِمیهِمْ مِنَ الاَوَّلینَ وَالْاٰخِرینَ، امینَ رَبَّ الْعالَمینَ».

۵. زیارت امین الله

جابر جعفی از امام باقر علیه السلام نقل می کند که امام

ص: ۱۵۳

زین العابدین علیه السلام به زیارت قبر امیرمؤمنان آمد و کنار قبر آن حضرت ایستاد و گریست و گفت :

اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمینَ اللهِ فی اَرْضِهِ، وَحُجَّتَهُ عَلی عِبادِهِ، اَلسَّلامُ عَلَیْکَ یا اَمیرَالْمُؤْمِنینَ، اَشْهَدُ اَنَّکَ جاهَدْتَ فِی اللهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَعَمِلْتَ بِکِتابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِیِّهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، حَتّی دَعاکَ اللهُ اِلی جِوارِهِ، فَقَبَضَکَ اِلَیْهِ بِاخْتِیارِهِ، وَاَلْزَمَ اَعْدائَکَ الْحُجَّهَ مَعَ مالَکَ مِنَ الْحُجَجِ الْبالِغَهِ عَلی جَمیعِ خَلْقِهِ، اَللّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسی مُطْمَئِنَّهً بِقَدَرِکَ، راضِیَهً بِقَضآئِکَ، مُولِعَهً بِذِکْرِکَ وَدُعآئِکَ، مُحِبَّهً لِصَفْوَهِ اَوْلِیآئِکَ، مَحْبُوبَهً

فی اَرْضِـکَ وَسَـمآئِکَ، صـابِرَةً عَلی نُزُولِ بَلائِـکَ، شـاکِرَةً لِفَواضِلِ نَعْمآئِکَ، ذاکِرَةً لِسَوابغ آلآئِکَ، مُشْـتاقَةً اِلی فَرْحَهِ لِقآئِکَ، مُتَزَوِّدَةً التَّقْوی لِیَوْمِ جَزآئِکَ، مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ اَوْلِیآئِکَ، مُفارِقَةً لِاَخْلاقِ اَعْدائِکَ، مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْیا بِحَمْدِکَ وَثَنآئِکَ * سپس گونه مبـارک خود را برقبر گـذاشت وگفت: اَللّهُمَّ اِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتینَ اِلَیْـکَ والِهَةٌ، وَسُـبُلَ الرّاغِبینَ اِلَیْـکَ شـارِعَةٌ، وَاَعْلامَ الْقاصِـدینَ اِلَیْکَ واضِـحَةٌ، وَاَفْئِـدَةَ الْعـارِفینَ مِنْـکَ فازِعَةٌ، وَاَصْواتَ الـدّاعینَ اِلَیْکَ صاعِـدَةٌ، وَاَبْوابَ الْاِجابَهِ لَهُمْ مُفَتَّحَةٌ، وَدَعْوَهَ مَنْ ناجاکَ مُسْتَجابَةٌ، وَتَوْبَهَ

مَنْ اَنـابَ اِلَيْـکَ مَقْبُولَهٌ، وَعَـبْرَه مَنْ بَکی مِنْ خَوْفِـکَ مَرْحُومَهٌ، وَالْاِغـاثَهَ لِمَنِ اسْـتَغاثَ بِـکَ مَوْجُودَهٌ، وَالْاِعـانَهَ لِمَنِ اسْـتَعانَ بِکَ مَبْذُولَهٌ، وَعِداتِکَ لِعِبادِکَ مُنْجَزَهٌ، وَزَلَلَ مَنِ اسْتَقالَکَ مُقالَهٌ، وَاَعْمالَ الْعامِلینَ لَدَیْکَ مَحْفُوظَهٌ، وَاَرْزاقَکَ اِلَی الْخَلائِقِ مِنْ لَدُنْکَ نازِلَهٌ، وَعَوآئِـدَ الْمَزیـدِ اِلَیْهِمْ واصِـلَهٌ، وَذُنُوبَ الْمُسْـتَغْفِرینَ مَغْفُورَهٌ، وَحَوآئِـجَ خَلْقِکَ عِنْـدَکَ مَقْضِـیَّهٌ، وَجَوآئِزَ السّآئِلینَ عِنْـدَکَ مُوَفَّرَهٌ، وَ عَوآئِدَ الْمَزیدِ مُتَواتِرَهٌ، وَمَوآئِدَ الْمُسْتَطْعِمینَ مُعَدَّهٌ، وَمَناهِلَ الظِّمآءِ مُتْرَعَهٌ، اَللّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعآئی، وَاقْبَلْ

ثَنـآئی، وَاجْمَعْ بَیْنی وَبَیْنَ اَوْلِیآئی، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِیٍّ وَفاطِمَهَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَـیْنِ، اِنَّکَ وَلِیُّ نَعْمآئی، وَمُنْتَهی مُنایَ، وَغایَهُ رَجائی فی مُنْقَلَبی وَمَثْوایَ * در کامل الزیارات بعد از این زیارت، این فقرات نیز آمده است: اَنْتَ اِلهی وَسَیِّدی وَمَوْلایَ، اِغْفِرْ لِاَوْلِیآئِنا، وَکُفَّ عَنّا اَعْـدآئَنا، وَاشْـغَلْهُمْ عَنْ اَذانـا، وَاَظْهِرْ کَلِمَهَ الْحَقِّ وَاجْعَلْهَـا الْعُلْیا، وَاَدْحِضْ کَلِمَهَ الْباطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلی، اِنَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ.(۱)

۱- کامل الزّیارات، باب ۱۱، صفحه ۳۹، حدیث ۱.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹